

eISSN 2413-9009

TRAEKTORIÂ NAUKI

International Electronic Scientific Journal

Vol. 6, No 12, 2020

AGRIS
CAB Abstract
CEEOL
CEJSH
Dialnet
DOAJ
East View's Universal Database
EBSCO
FSTA®
Index Copernicus
RePEc
CNKI Scholar
Ulrich's Periodical Directory

pathofscience.org

TRAEKTORIĀ NAUKI = PATH OF SCIENCE**Vol. 6****No 12****2020**

Founded in August 2015. Publishing monthly.

Publisher

Altezero, s.r.o. & Dialog
 4B, Južná trieda, Košice mestská časť Juh, 04001, Slovak Republic
 Ph.: (421) 905-38-36-97.

Founders:

Altezero, s.r.o., 4B, Južná trieda, Košice mestská časť Juh, 04001, Slovak Republic
 Publishing Center "Dialog", 2 Club Street, Solonitseвка, 62370, Ukraine

The journal is abstracted in the following international databases: AGORA, AGRIS, AiritiLibrary, Baidu Scholar, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), CAB Abstract, Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Food Science and Technology Abstracts, Index Copernicus (ICV 2019 = 100,0), Google Scholar, J-Gate, OpenAIRE, Polska Bibliografia Naukowa, ResearchBib, ScienceOpen, The Central European Journal of Social Sciences and Humanities (CEJSH), Türk Eğitim İndeksi, Ulrichsweb Global Serials Directory, WorldCat.

Editor in Chief:

Kataev A., PhD (Economics), Ass. Prof.

Editorial Board:

Aksenova E., PhD (Techniques), Ass. Prof.
 Bobro N., PhD (Sociology), Ass. Prof.
 Bolotnaya O., PhD (Economics), Ass. Prof.
 Holoborodko K., Doctor of Science (Language), Prof.
 Golubov A., PhD (Law), Ass. Prof.
 Zelenskaya L., Doctor of Science (Education), Prof.
 Kolos N., Doctor of Science (Chemistry), Prof.
 Malenko E., Doctor of Science (Language), Prof.
 Palchuk O., PhD (Agricultural Science), Ass. Prof.
 Skrynkovskyy R., PhD (Economics), Ass. Prof.
 Horoshev A., PhD (History), Ass. Prof.
 Shatrovskiy A., PhD (Biology), Ass. Prof.

Editorial office 1:

4B, Južná trieda, Košice mestská časť Juh, 04001, Slovak Republic

Editorial office 2:

2 Club Street, Solonitseвка, 62370, Ukraine
 E-mail: editor@pathofscience.org. Site: <http://pathofscience.org>

The journal is an international open-access, peer-reviewed electronic journal created to fully and promptly meet the information needs of the society in the knowledge gained in the course of research and development, research and design, design and technology and production activities of scientists and experts.

The journal publishes original research papers, review articles and short communications papers in the fields of Social, Technical, Natural sciences and Humanities. The scope of problems of articles is not limited.

Responsibility for facts, quotations, private names, enterprises and organizations titles, geographical locations etc. to be barred by the authors. The editorial office and board do not always share the views and thoughts expressed in the articles published.

TABLE OF CONTENTS

SECTION "LAW AND SECURITY"

Yaroslav Skoromnyy

Normative and Procedural Grounds for Legal Liability of a Judge 1001

[Нормативні і процесуальні підстави юридичної відповідальності судді] 1010

(Language – Ukrainian)

Andrew Gitau Kimani, Casper Masiga

A Study on the Comprehensive Comparison between Indigenous Cattle Rustling and 1011

Modern Cattle Rustling in West Pokot County, Kenya 1016

(Language – English)

SECTION "ECONOMICS"

Volodymyr Faldyna, Marcel Kurt Mainka

The Essence and Types of Development of Business Structures 2001

[Сутність і види розвитку підприємницьких структур] 2006

(Language – Ukrainian)

Muhammad Usman Adekunle, Hadiza Tijjani Bello, Samirah Ibrahim Jibril,

Ibrahim Idris

Landholders' Satisfaction with Compulsory Acquisition and Compensation Process in 2007

Bauchi, Nigeria 2011

(Language – English)

SECTION "EDUCATION"

Samsul Hadi, Alpi Zaidah

Analysis of Student Quotient Adversity in Problem Solving HOTS (High Order Thinking 3001

Skill) Mathematics Problems 3006

(Language – English)

Alpi Zaidah, Ermila Mahariyanti

Validation of Scientific-Based Physics Learning Modules to Improve Critical Thinking 3007

Skills in Dynamic Fluid Materials 3011

(Language – English)

Alina Dmytrenko

Substantiation of Pedagogical Conditions of Forming Professional Competence 3012

of Future Educators of Preschool Educational Institutions 3025

[Обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності 3025

майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти]

(Language – Ukrainian)

SECTION "HISTORY"

Genc Mekaj

Geopolitical Configurations after the Former Yugoslavia and Kosovo Independence 4001
(*Language – English*) 4012

Edward Kelechi, Daniel Emeaso, Alozie Chukwuemeka, Owuamalam Precious,	4013
Onyekachi Onyedikachi	4024
Screening of Kunun-zaki for Methicillin-Resistant <i>Staphylococcus aureus</i> (MRSA), Vancomycin-Resistant <i>Staphylococcus aureus</i> (VRSA) and Extended-Spectrum Beta- Lactamase (ESBL) Producing <i>Salmonella</i> spp.	
(Language – English)	

SECTION “TECHNICS”

Stepan Piltyay, Andrew Bulashenko, Hanna Kushnir, Oleksandr Bulashenko	
Information Resources Economy in Satellite Systems based on New Microwave Polarizers with Tunable Posts	5001
(Language – English)	5010
Edesiri Bridget Nkemnole, Ekene Nwaokoro	
Modelling Customer Relationships as Hidden Markov Chains	5011
(Language – English)	5019

Нормативні і процесуальні підстави юридичної відповідальності судді

Normative and Procedural Grounds for Legal Liability of a Judge

Ярослав Скоромний¹

Yaroslav Skoromnyy

¹ *Lviv University of Business and Law*

99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.65-1](https://doi.org/10.22178/pos.65-1)

JEL Classification: [K40](#)

Received 20.11.2020

Accepted 26.12.2020

Published online 31.12.2020

Corresponding Author:

skoromnyy.yaroslav@ukr.net

© 2020 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті розкрито основні засади становлення нормативних і процесуальних підстав юридичної відповідальності судді. З'ясовано, що притягнення судді до юридичної відповідальності згідно нормативно-правової підстави свідчить про обов'язковість закріплення у законі відповідного переліку правопорушень. Визначено, що притягнення судді до юридичної відповідальності на нормативних підставах свідчить про вчинення протиправного діяння (з об'єктивної точки зору), яке насамперед закріплюється відповідним рівнем нормативних заборон. Встановлено, що основна суть фактичної підстави притягнення судді до юридичної відповідальності полягає у вчиненні дії чи бездіяльності з боку судді та вказує на заборонену правову норму, у тому числі на правопорушення. З'ясовано, що суть процесуально-правових підстав притягнення судді до юридичної відповідальності насамперед залежить від чіткості рішення спеціальних органів, які є компетентними у сфері призначення заходів накладення юридичної відповідальності на суддю. Доведено, що процесуальні умови притягнення суддів до юридичної відповідальності на сьогодні чітко взаємопов'язані із ініціативою провадження відносно них. Визначено, що основні засади притягнення суддів до юридичної відповідальності слід трактувати як закріплені у законі об'єктивні ознаки діяння (дії чи бездіяльності), вчиненого суддею на протиправних засадах, внаслідок чого виникає шкода фундаментальному праву особи, відносно якої вчинено правопорушення, на надання їй гарантій на здійснення справедливого правосуддя. Запропоновано перспективами подальших досліджень у визначеному напрямку визначити проведення досліджень ключових підстав притягнення судді до різних видів юридичної відповідальності за вчинення ним правопорушення.

Ключові слова: суддя; юридична відповідальність; дисциплінарний проступок; правопорушення.

Abstract. The article defines the basic principles of formation of normative and procedural grounds of legal responsibility of a judge. It has been found out that bringing a judge to a legal obligation by the regular basis indicates the necessity to enshrine the relevant list of offences in law. It has been determined that getting a judge to legal responsibility on regulatory grounds means committing an illegal action (from an objective point of view), primarily enshrined in the appropriate level of regulatory prohibitions. It has been established that the main essence of the factual basis for bringing a judge to legal responsibility is the action or inaction of a judge which indicates a prohibited legal norm, including offences. It has been found that the essence of the procedural and legal grounds for bringing a judge to legal liability primarily depends on the clarity of the decision of unique bodies that are competent in the field of imposing measures of legal liability on a judge. It has been proved that the procedural conditions for bringing judges to justice today are interrelated with the initiative of proceedings against them. It is determined that the basic principles of bringing judges to justice should be interpreted as objective signs of an act (action or

inaction) committed by a judge on illegal grounds, which is the fundamental right that guarantees the victim of offence administration of fair justice is damaged. Researching the critical grounds for bringing a judge to various types of legal liability for committing an offence as prospective in further research in this direction has been suggested.

Keywords: judge; legal liability; disciplinary misconduct; offence.

ВСТУП

На сьогодні у юридичній літературі зосереджено кілька основних підстав стосовно притягнення винних, у тому числі суддів, до юридичної відповідальності. Так, це процесуально-правові підстави, нормативно-правові підстави та фактичні підстави [1, с. 41].

Однак, як показує практика, притягнення суддів до юридичної відповідальності, виходячи із нормативних та процесуальних підстав, має певні особливості та регулюється відповідними законодавчими та нормативно-правовими актами.

Опираючись на зазначене вище, актуальність тематики наукової статті полягає у представленні особливостей притягнення суддів до юридичної відповідальності, виходячи із нормативних та процесуальних підстав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблематика притягнення суддів до юридичної відповідальності на сьогодні є широко досліджуваною серед багатьох науковців-правників та юристів-практиків. Зокрема основні дослідження у цьому напрямку проводять П. Андрушко [2], В. Виноградов [1], Н. Витрук [3], О. Кваша [4], М. Клеандров [5], Н. Малєїн [6], С. Подкопаєв [7], А. Шевченко [8], І. Самошенко [9], М. Фарукшин [9] та інші.

Разом з тим, питання нормативних і процесуальних підстав притягнення суддів до юридичної відповідальності регулюються такими чинними законодавчими та нормативно-правовими документами, як: Цивільний кодекс України [10]; Кримінальний кодекс України [11]; Кодекс України про адміністративні правопорушення [12]; Конституція України [13]; Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [14]; Рішення Ради суддів України щодо стану незалежності судів і суддів в Україні [15].

Однак, як засвідчує системний аналіз літературних джерел, включаючи дослідження законодавчих та нормативно-правових документів [10, 11, 12, 13, 14, 15], проблематика

притягнення суддів до юридичної відповідальності на сьогодні хоч і є широко дослідженою, проте потребує проведення більш ґрунтовніших досліджень, зокрема у напрямку виокремлення нормативних і процесуальних підстав притягнення суддів до юридичної відповідальності.

Метою статті є дослідження і розкриття основних засад становлення нормативних і процесуальних підстав юридичної відповідальності суддів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Притягнення суддів до юридичної відповідальності згідно нормативно-правової підстави свідчить про те, що у законі має бути закріпленим певний перелік правопорушень за які передбачено притягнення до юридичної відповідальності. Окрім того, мають бути визначені спеціальні види, заходи та умови притягнення суддів до юридичної відповідальності.

Відповідно до досліджень М. Малєїна, якщо має місце факт правопорушення, то згідно із цим правопорушника потрібно притягнути до юридичної відповідальності і навпаки, якщо немає правопорушення, то можливого правопорушника до юридичної відповідальності не притягають [6, с. 130].

Теоретично у правовій науці існує теза, згідно якої притягнення правопорушника до юридичної відповідальності на нормативних підставах свідчить про вчинення протиправного діяння (з об'єктивної точки зору), яке насамперед закріплюється відповідним рівнем нормативних заборон. Водночас у ситуації, коли спостерігається притягнення правопорушника до юридичної відповідальності, існує позиція, згідно якої потрібно чітко окреслити склад правопорушення. Також повинна мати місце ситуація, за якої слід визначити об'єктивні ознаки вчиненого правопорушення, а також шкоду, яка виникла [9, с. 78].

Окрім того, слід визначити причинно-наслідковий зв'язок між вчиненим правопорушенням та шкодою, яка виникла за резуль-

татами вчинення такого правопорушення. Відсутність одного із вищезазначених елементів, які входять до складу правопорушення, створює перешкоду для притягнення правопорушника до юридичної відповідальності (така ситуація насамперед стосується притягнення суддів до юридичної відповідальності) [9, с. 78].

Що стосується фактичної підстави притягнення правопорушника до юридичної відповідальності, то основна її суть полягає у вчиненні дії чи бездіяльності з боку правопорушника та вказує на заборонену правову норму, у тому числі на правопорушення. При цьому юридична відповідальність за таке правопорушення є доволі припустимою за винятком інших випадків [9, с. 71].

Розглядаючи процесуально-правові підстави притягнення правопорушника до юридичної відповідальності, слід відмітити, що їх суть насамперед залежить від чіткості рішення спеціальних органів, які є компетентними у сфері призначення заходів накладення юридичної відповідальності на правопорушника. При цьому порядок притягнення правопорушника до юридичної відповідальності повинен базуватися на законних підставах [3, с. 230].

Водночас, опираючись на зазначене вище, процесуальну підставу притягнення правопорушника до юридичної відповідальності слід трактувати дещо ґрунтовніше. Так, багато дослідників дотримується думки, за якої важливість процесуальних умов проявляється у спеціальній діяльності уповноважених на те державних органів, які є компетентними у вирішенні таких питань [9, с. 93].

Практика Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради правосуддя доводить, що процесуальні умови притягнення суддів до юридичної відповідальності на сьогодні чітко взаємопов'язані із ініціативою провадження відносно них. Так, найчастіше зміст правопорушень суддів стосується дій чи бездіяльності за виборчими процесами чи слуханнями резонансних справ, які у більшості випадків взаємопов'язані із справами проти правопорушень, вчинюваних відомими політиками.

Своєю чергою, правові підстави притягнення суддів до юридичної відповідальності за дослідженнями М. Вітрука слід розглядати з но-

рмативно-правової та сутнісної точок зору. При цьому, відповідальність правопорушника за результати вчинення ним правопорушення настає із моменту вчинення ним правопорушення. У такому випадку мають місце фактичні та нормативно-правові підстави притягнення правопорушників у тому числі суддів) до юридичної відповідальності [3, с. 231]. З огляду на те така думка є досить-таки переконливою, оскільки дозволяє охарактеризувати підстави притягнення суддів до юридичної відповідальності як з позиції нормативного, так і з позиції фактичного аспектів.

Опираючись на зазначене вище, основні засади притягнення суддів до юридичної відповідальності слід трактувати як закріплені у законі об'єктивні ознаки діяння (дії чи бездіяльності), вчиненого суддею на протиправних засадах, внаслідок чого виникає шкода фундаментальному праву особи, відносно якої вчинено правопорушення, на надання їй гарантій на здійснення справедливого правосуддя. При цьому процедура притягнення судді до юридичної відповідальності, за винятком визначених у законодавстві підстав, повинна базуватися також і на інших засадах, зокрема на особливостях з'ясування деліктоздатності судді, особливостях доведення вини судді, особливостях визначення причинно-наслідкового взаємозв'язку між вчиненим суддею правопорушенням та наслідками такого правопорушення.

Основними підставами притягнення судді до цивільної відповідальності виступають підстави, які чітко окреслені у Цивільному кодексі України [10].

Своєю чергою, підставами притягнення судді до кримінальної відповідальності виступають підстави, що окреслені у Кримінальному кодексі України [11].

Водночас підстави притягнення судді до адміністративної відповідальності регулюються положеннями Кодексу України про адміністративні правопорушення [12].

Так, відповідно до статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення [12] основною підставою притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності виступає вчинення протиправної та водночас винної (на умисній чи необережній засадах) дії або бездіяльності, внаслідок чого

порушується громадський порядок, права, власність чи свободи громадян стосовно спеціально визначеного порядку управління, внаслідок чого законодавством передбачається притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності.

Особливості притягнення судді до дисциплінарної відповідальності регулюються положеннями Конституції України [13]. Так, відповідно до статті 126 Конституції України, зокрема пунктами 5 та 6 визначено, що звільнення судді із посади відбувається спеціальним органом, який його призначив на таку посаду у наступних випадках, коли:

- 1) закінчився термін призначення судді на посаду;
- 2) суддя досяг 65-річного віку;
- 3) суддя не має належної можливості виконувати професійні обов'язки у зв'язку із станом здоров'я;
- 4) суддя порушує вимоги стосовно несумісності;
- 5) суддя порушує присягу;
- 6) набирає законності вирок стосовно судді, якого обвинувачують у вчиненні правопорушення;
- 7) суддя припиняє громадянство України;
- 8) суддю визнають безвісті відсутнім чи оголошують померлим;
- 9) суддя подав заяву про відставку чи заяву про звільнення із посади судді за особистим бажанням.

Своєю чергою повноваження судді припиняються у випадку смерті судді [13].

Опираючись на представлені вище підстави, за якими спостерігається припинення суддею суддівських повноважень, їх варто умовно класифікувати на дві особливі групові категорії – у першу групову категорію слід віднести ті перешкоди, які насамперед перешкоджають судді у подальшому виконувати свої професійні обов'язки, зокрема це неналежна можливість виконувати професійні обов'язки у зв'язку із станом здоров'я, порушення вимог стосовно несумісності, вчинення суддею суттєвого дисциплінарного проступку або грубого (та водночас систематичного) нехтування обов'язками, які є несумісними із його професійним статусом.

Своєю чергою, у другу категорію слід віднести ті підстави, які представлені пунктом 9 статті 126 Конституції України [13], тобто подання заяви про відставку чи заяви про звільнення із посади судді за власним бажанням. Окрім того, до цієї групової категорії слід віднести і підставу, за якою суддя подає незгоду на переведення на посаду судді до іншого суду у випадку ліквідації або реорганізації суду, у якому він обіймає посаду судді, а також підставу, за якої порушується прямий обов'язок судді підтвердити законність джерел походження особистого майна.

Окрім того, особливу увагу слід звернути на поняття дисциплінарного проступку судді. У положеннях Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [14] поняття дисциплінарного проступку судді є загалом не розкритим. Проте розкриття сутності поняття «дисциплінарний проступок судді» міститься у багатьох юридичних джерелах.

З огляду на те, С. Подкопаєв пропонує розуміти під поняттям «дисциплінарний проступок судді» протиправне порушення службових обов'язків суддею, яке носить характер вини судді, внаслідок чого обмежуються чи порушуються законні права і інтереси інших осіб чи виникає ситуація перешкоджання проведенню справедливого та неупередженого правосуддя [7, с. 119].

Водночас Г. Шевченко зауважує, що дисциплінарний проступок судді виступає важливою підставою притягнення судді до дисциплінарної відповідальності [8, с. 4].

Представлені вище тлумачення поняття «дисциплінарний проступок судді» мають неабияке доктринальне значення. Тому важливим виникає питання представлення на законодавчому рівні усіх можливих підстав притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за вчинення правопорушень. За результатами таких дій досягаються принципи індивідуалізації та справедливості притягнення винних до відповідальності за результатами накладення на них дисциплінарних стягнень.

Практика функціонування Вищої кваліфікаційної комісії України та Вищої ради правосуддя доводить, що досить поширеними є випадки, за яких формується низка підстав, визначених законом, стосовно вчинення суддею

дисциплінарного проступку та притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

Слід відмітити, що у багатьох країнах Європейського Союзу та Співдружності Незалежних Держав існують індивідуальні підходи до визначення підстав стосовно притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за вчинення правопорушень чи у гіршому випадку – звільнення судді.

Так, у Бельгії, Іспанії, Італії, Литві, Німеччині, Польщі, Словенії, Туреччині, Франції та Японії має місце практика притягнення судді до дисциплінарної відповідальності (у деяких випадках практика звільнення судді) за порушення службових обов'язків, які визначені законом чи за їх виконання неналежним чином або недобросовісне виконання. У Білорусі, Естонії, Італії, Литві, Казахстані, Кіпрі, Молдові, Румунії та США суддів притягають до дисциплінарної відповідальності (у деяких випадках звільняють) за порушення чи недотримання правил суддівської етики, зокрема правила, яке становить під загрозу довіру суспільства до судової системи [15, с. 548; 16, с. 75; 17, с. 20].

Притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності (а у деяких випадках звільнення) за недотримання процесуального законодавства, зокрема у вигляді затримання внаслідок розгляду справи відбувається у Естонії, Словенії та Туреччині. Дисциплінарна відповідальність судді за дії, якими порочать звання судді чи завдають шкоду проведенню правосуддя має місце у Вірменії, Литві, Норвегії, Польщі, Румунії, Туреччині, Франції та Японії (у поодиноких випадках за такі діяння суддів також можуть звільнити з посади). Водночас дисциплінарна відповідальність судді за здійснення адміністративного правопорушення поширеною є у Литві, а за недотримання обмежень, які визначаються посадою судді – у Литві та Молдові [15, с. 548; 16, с. 75; 17, с. 20].

Притягнення судді до дисциплінарної відповідальності (а у деяких випадках звільнення) за порушення трудової дисципліни передбачено законодавством Білорусі, Вірменії та Казахстану. Своєю чергою, дисциплінарна відповідальність судді за недотримання вимог чинного законодавства чи за недотримання законності у ході здійснення правосуддя передбачена законодавством Білорусі, Вірменії, Казахстану та Польщі. Виникнення недоліків

у здійсненні правосуддя внаслідок недбалих дій судді за законодавством Вірменії передбачає притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а у деяких випадках звільнення з посади. Законодавством Мальти передбачено, що суддів притягають до дисциплінарної відповідальності чи у деяких випадках звільняють із посади за нездатність виконувати професійні обов'язки. Натомість у Мальті та Туреччині суддю за невиконання адміністративних обов'язків або притягають до дисциплінарної відповідальності або у поодиноких випадках можуть звільнити із посади [15, с. 548; 16, с. 75; 17, с. 20].

Відповідно до статті 106 «Підстави дисциплінарної відповідальності судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [14] суддя притягається до дисциплінарної відповідальності на засадах загальної юрисдикції. За вчинення дисциплінарного правопорушення на суддю накладаються дисциплінарні стягнення, які загалом передбачають позбавлення судді правового статусу (іншими словами на суддю накладається ординарна дисциплінарна відповідальність. З огляду на те, в основі дисциплінарних правопорушень, за які передбачається накладення дисциплінарних стягнень, лежать:

- 1) навмисна чи унаслідок недбалості незаконна відмова у доступі до процесу правосуддя;
- 2) порушення норм процесуального законодавства внаслідок проведення правосуддя;
- 3) навмисне чи внаслідок недбалості незначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін судового процесу стосовно суті проведення правосуддя;
- 4) навмисне чи внаслідок недбалості порушення основ відкритості та гласності процесу правосуддя;
- 5) навмисне чи внаслідок недбалості порушення основ рівності прав усіх учасників процесу правосуддя відповідно до положень, визначених законодавством;
- 6) навмисне чи внаслідок недбалості ненадання правопорушнику права на захист або створення перешкод на реалізацію прав усіх без винятку учасників процесу правосуддя;
- 7) порушень правил стосовно відводу чи самовідводу;

8) затягування розгляду заяви без вагомих на те підстав в період визначеного законодавством терміну чи зволікання із винесенням умотивованого судового рішення чи невчасне направлення копії судового рішення задля її включення в Єдиний державний реєстр судових рішень;

9) неодноразове чи грубе одноразове порушення правил, визначених у положення суддівської етики, внаслідок чого підривається авторитет та довіра до системи правосуддя;

10) навмисне чи через недбалість порушення суддею прав людини та її основоположних свобод внаслідок ухвалення судового рішення;

11) розголошення суддею таємниці, яка охороняється законом, а саме таємниці нарадчої кімнати чи інформації, яка не має бути відомою на момент розгляду справи у закритому судовому засіданні;

12) неповідомлення правоохоронних органів чи органів суддівського самоврядування про ситуації втручання у процес проведення правосуддя, зокрема звертання учасників судового процесу, інших осіб (у тому числі тих, які виконують функції держави) стосовно конкретних судових справ (при цьому повідомити правоохоронні органи та органи місцевого самоврядування слід в період 5-ти днів з моменту здійснення звертання);

13) втручання інших суддів у процес проведення правосуддя;

14) надання заздалегідь недостовірної інформації члену Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чи члену Вищої ради правосуддя відповідно до представлення законних вимог на таку інформацію;

15) навмисне порушення норм права або неналежне ставлення до виконання службових обов'язків, передбачених посадою судді, внаслідок чого відбулося скасування чи зміна судового рішення.

Слід відмітити, що наслідки неналежного ставлення судді до виконання посадових обов'язків виявляються Верховним Судом, апеляційною чи касаційною судовими установами.

У ході розкриття тематики наукової статті значну увагу потрібно також звернути на поняття «неправосудність», яке насамперед стосується судових рішень, які ухвалює суддя.

З огляду на те, О. Кваша стверджує, що неправосудне судове рішення – це таке рішення, яке не відповідає законодавчим вимогам стосовно нього, та є необґрунтованим. Разом з тим, неправосудне судове рішення носить неправильний характер застосування правових норм, що у результаті вказує на порушення положень Конституції України [4, с. 208].

Водночас відповідно до Рішення Ради суддів України щодо стану незалежності судів і суддів в Україні [15] правосудним слід вважати рішення, що винесене суддею, який насамперед має повне право на проведення правосуддя. Водночас неправосудним є таке рішення судді, правом на винесення якого позбавлений такий суддя, тобто він не має права проводити правосуддя.

Відповідно до статті 375 «Постановлення суддею (суддями) неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови» Кримінального кодексу України [11] відкривати кримінальні справи стосовно судді можна у випадку, коли прийняте (ухвалене) ним судове рішення є сумнівним.

Поряд з тим, відповідно до позиції багатьох науковців-юристів, неправосудними слід вважати такі судові рішення, які прямо порушують норми процесуального або матеріального права, є незаконними та необґрунтованими і потребують нагального скасування [18, с. 653-655].

Варто зауважити, що ключовою ознакою неправосудності судового рішення з кримінально-правової точки зору виступає кримінально-правове оцінювання ухваленого судового рішення, яке здійснюється стороною обвинувачення та судом. При цьому, суддя, який ухвалив таке судове рішення, недотримується вимог процесуального законодавства, яким насамперед обґрунтовується правова природа ухвалення рішення суддею [2, с. 38].

В контексті зазначеного вище, основними доказами неправосудності судового рішення, прийнятого суддею, виступають:

1) отримання суддею відповідної вигоди за результатами ухвалення такого судового рішення;

2) здійснення незаконного впливу на суддю з ціллю ухвалення ним неправосудного судового рішення;

3) ухвалення судового рішення за результатами розгляду резонансних судових справ [2, с. 39].

У зазначеному вище контексті слід назвати ще одну досить важливу ознаку неправосудності судового рішення, ухваленого суддею. Це ознака порушення процесуальних норм. При цьому таке порушення процесуальних норм вважається досить суттєвим. Як приклад такого порушення, то це може виступати ухвалення судового рішення за результатами розгляду судової справи без участі підсудного у судовому процесі.

Окреслений вище вид злочину, в результаті чого було ухвалене неправосудне судове рішення, прямо не залежить від того [11]:

- а) у якій судовій інстанції було ухвалено судове рішення;
- б) який напрямок судової справи, за підсумком якої було ухвалено неправосудне судове рішення;
- в) який склад суду ухвалив таке рішення, якщо його було ухвалено колегіально.

Таким чином, опираючись на зазначене вище, слід узагальнити сутнісні ознаки вчинюваних суддею ординаторських дисциплінарних проступків, які насамперед полягають у:

- 1) суттєвому порушенні норм чинного законодавства;
- 2) суттєвому порушенні норм поведінки судді, визначених у Кодексі суддівської етики;
- 3) недодержанні посадових обов'язків, визначених посадою судді;
- 4) порушенні правил трудового розпорядку;
- 5) ухваленні судового рішення за результатами недбалого розгляду судової справи.

Разом з тим, існує ряд дисциплінарних правопорушень, вчинюваних суддею, за які його звільняють, тобто суддя у перспективі не може перебувати на посаді судді. Зокрема насамперед це порушення суддівської присяги. При цьому, основні факти такого порушення повинні бути встановлені Вищою кваліфікаційною комісією України чи Вищою Радою правосуддя. Для звільнення судді із посади Вища рада правосуддя за результатами розгляду справи про звільнення судді здійснює подання Верховній Раді України чи Президенту України, при цьому останні видають спе-

ціальний акт (постанова чи указ), у якому зазначається, що суддю звільняють із посади.

Важливо відмітити, що дисциплінарні правопорушення, вчинювані суддею, здебільшого пов'язані із корупцією. З огляду на те, на суддю повинен бути накладений обов'язок підтвердження особистої доброчесності. Однак, у певній мірі це суперечитиме принципу презумпції невинуватості, а також принципам незалежності здійснення правових процедур.

ВИСНОВКИ

Результати опрацювання літературних джерел дозволяють представити розкрити основні засади становлення нормативних і процесуальних підстав юридичної відповідальності судді. За результатами дослідження встановлено, що:

- питання нормативних і процесуальних підстав притягнення судді до юридичної відповідальності регулюються такими законодавчими та нормативно-правовими документами як Цивільний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Конституція України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Рішення Ради суддів України щодо стану незалежності судів і суддів в Україні;
- притягнення судді до юридичної відповідальності згідно нормативно-правової підстави свідчить про обов'язковість закріплення у законі відповідного переліку правопорушень;
- притягнення судді до юридичної відповідальності на нормативних підставах свідчить про вчинення протиправного діяння (з об'єктивної точки зору), яке насамперед закріплюється відповідним рівнем нормативних заборон;
- основна суть фактичної підстави притягнення судді до юридичної відповідальності полягає у вчиненні дії чи бездіяльності з боку судді та вказує на заборонену правову норму, у тому числі на правопорушення;
- суть процесуально-правових підстав притягнення судді до юридичної відповідальності насамперед залежить від чіткості рішення спеціальних органів, які є компетентними у сфері призначення заходів накладення юридичної відповідальності на суддю;

- процесуальні умови притягнення суддів до юридичної відповідальності на сьогодні чітко взаємопов'язані із ініціативою провадження відносно них;

- основні засади притягнення суддів до юридичної відповідальності слід трактувати як закріплені у законі об'єктивні ознаки діяння (дії чи бездіяльності), вчиненого суддею на протиправних засадах, внаслідок чого виникає шкода фундаментальному праву особи, відносно якої вчинено правопорушення, на надання їй гарантій на здійснення справедливого правосуддя. Неправосудним є таке рішення судді, правом на винесення якого позбавлений такий суддя, тобто він не має права проводити правосуддя;

- ординаторські дисциплінарні проступки судді полягають у: суттєвому порушенні норм чинного законодавства; суттєвому порушенні норм поведінки судді, визначених у Кодексі суддівської етики; недодержанні посадових обов'язків, визначених посадою судді; порушення правил трудового розпорядку; ухваленні судового рішення за результатами недбалого розгляду судової справи.

Перспективами подальших досліджень у визначеному напрямку виступають проведення досліджень ключових підстав притягнення судді до різних видів юридичної відповідальності за вчинення ним правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Vinogradov, V. A. (2005). *Otvetstvennost' v mekhanizme ohrany konstitucionnogo stroya* [Ответственность в механизме охраны конституционного строя]. Moscow: Institut prava i publichnoy politiki (in Russian)
[Виноградов, В. А. (2005). *Ответственность в механизме охраны конституционного строя*. Москва: Институт права и публичной политики].
2. Andrushko, P. P. (2014). Deiaki problemni pytannia kryminalno-pravovoi kvalifikatsii postanovlennia suddeiu (suddiamy) zavidomo nepravosudnoho rishennia v kryminalnomu provadzhenni (st. 375 KK) [Some problematic issues of criminal-legal qualification of the decision of a judge (judges) of a knowingly unjust decision in criminal proceedings (Article 375 of the Criminal Code)]. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*, 9(169), 35–39 (in Ukrainian)
[Андрушко, П. П. (2014). Деякі проблемні питання кримінально-правової кваліфікації постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного рішення в кримінальному провадженні (ст. 375 КК). *Вісник Верховного Суду України*, 9(169), 35–39].
3. Vitruk, N. V. (2009). *Obshchaya teoriya yuridicheskoy otvetstvennosti* [General theory of legal liability]. Moscow: Norma (in Russian)
[Витрук, Н. В. (2009). *Общая теория юридической ответственности*. Москва: Норма].
4. Kvasha, O. O. (2006). Kryminalna vidpovidalnist za postanovlennia suddeiu (suddiamy) zavidomo nepravosudnoho vyroku, rishennia, ukhvaly chy postanovy [Criminal liability for a judge (judges) ruling on a knowingly unjust sentence, decision, ruling or resolution]. *Pravova derzhava*, 17, 208–315 (in Ukrainian)
[Кваша, О. О. (2006). Кримінальна відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали чи постанови. *Правова держава*, 17, 208–315].
5. Kleandrov, M. I. (2002). *Sudebnye sistemy gosudarstv – uchastnikov SNG: zakonodatel'noe obespechenie* [Judicial systems of the CIS member states: legislative support]. Moscow: YUrist" (in Russian)
[Клеандров, М. И. (2002). *Судебные системы государств – участников СНГ: законодательное обеспечение*. Москва: Юрист].
6. Malein, N. S. (1985). *Pravonarushenie: ponyatie, prichiny, otvetstvennost'* [Offense: concept, reasons, responsibility]. Moscow: YUridicheskaya literatura (in Russian)
[Малеин, Н. С. (1985). *Правонарушение: понятие, причины, ответственность*. Москва: Юридическая литература].

7. Podkopaiev, S. V. (2005). Pro pidstavu dystsyplinarnoi vidpovidalnosti suddiv [On the basis of disciplinary liability of judges]. *Yurydychnyi visnyk*, 12, 119–121 (in Ukrainian)
[Подкопаев, С. В. (2005). Про підставу дисциплінарної відповідальності суддів. *Юридичний вісник*, 12, 119–121].
8. Shevchenko, A. V. (2013). *Dystsyplinarna vidpovidalnist suddiv Ukrainy* [Disciplinary liability of judges of Ukraine] (Doctoral thesis). Kyiv (in Ukrainian)
[Шевченко, А. В. (2013). *Дисциплінарна відповідальність суддів України* (Автореферат кандидатської дисертації). Київ].
9. Samoshchenko, I. S., & Farukshin, M. H. (1971). *Otvetstvennost' po sovetskomu zakonodatel'stvu* [Responsibility under Soviet law]. Moscow: YUridicheskaya literatura (in Russian)
[Самощенко, И. С., & Фарукшин, М. Х. (1971). *Ответственность по советскому законодательству*. Москва: Юридическая литература].
10. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine] (Ukraine), 16.01.2003, No 435-IV. Retrieved November 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (in Ukrainian)
[Цивільний кодекс України (Україна), 16.01.2003, № 435-IV. Актуально на 01.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>].
11. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal codex of Ukraine] (Ukraine), 05.04.2001, No 2341-III. Retrieved November 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (in Ukrainian)
[Кримінальний кодекс України (Україна), 05.04.2001, № 2341-III. Актуально на 01.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>].
12. Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses] (Ukraine), 07 December 1984, No 80731-10. Retrieved September 1, 2020, from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (in Ukrainian)
[Кодекс України про адміністративні правопорушення (Україна), 07 грудня 1984, № 80731-10. Актуально на 01.09.2020. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>].
13. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (Ukraine), 28 June 1996. Retrieved August 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (in Ukrainian)
[Конституція України (Україна), 28 червня 1996 р. Актуально на 01.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>].
14. Pro sudoustrii i status suddiv [On the Judiciary and Status of Judges] (Ukraine), 02.06.2016, No 1402-VIII. Retrieved September 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589> (in Ukrainian)
[Про судоустрій і статус суддів (Україна), 02.06.2016, № 1402-VIII. Актуально на 01.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589>].
15. Rada suddiv Ukrainy. (2015, February 05). Rishennia 1 shchodo stanu nezalezhnosti sudiv i suddiv v Ukraini [Decision 1 on the state of independence of courts and judges in Ukraine]. Retrieved from <http://rsu.gov.ua/ua/documents?id=9&page=16&per-page=8> (in Ukrainian)
[Рада суддів України. (2015, Лютий 05). *Рішення 1 щодо стану незалежності судів і суддів в Україні*. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents?id=9&page=16&per-page=8>].
16. N. d. (2010). Mizhnarodni standarty u sferi etyky ta povedinky suddiv [International standards in the field of ethics and conduct of judges]. *Yurydychnyi zhurnal*, 10, 75–109 (in Ukrainian)
[N. d. (2010). Міжнародні стандарти у сфері етики та поведінки суддів. *Юридичний журнал*, 10, 75–109].
17. Neshataeva, T. N. (2011). *Modernizaciya statusa sud'i: sovremennye mezhdunarodnye podhody* [Modernization of the status of a judge: modern international approaches]. Moscow: Norma – INFRA-M (in Russian)

[Нешатаева, Т. Н. (2011). *Модернизация статуса судьи: современные международные подходы*. Москва: Норма – ИНФРА-М].

18. Vetrov, N. I., & Lyapunov, YU. I. (1998). *Ugolovnoe pravo. Osobennaya chast'* [Criminal law. Special part]. Moscow: Novyj yurist (in Russian)
[Ветров, Н. И., & Ляпунов, Ю. И. (1998). *Уголовное право. Особенная часть*. Москва: Новый юрист].

A Study on the Comprehensive Comparison between Indigenous Cattle Rustling and Modern Cattle Rustling in West Pokot County, Kenya

Andrew Gitau Kimani¹, Casper Masiga¹

¹ *Kenyatta University*

P. O. Box 43844-00100, Nairobi, Kenya

DOI: [10.22178/pos.65-3](https://doi.org/10.22178/pos.65-3)

JEL Classification: [K40](#)

Received 16.10.2020

Accepted 11.11.2020

Published online 31.12.2020

Corresponding Author:
Andrew Gitau Kimani
drew.kimani@gmail.com

© 2020 The Authors. This article
is licensed under a [Creative
Commons Attribution 4.0
License](#)

Abstract. Evidence of change in cattle rustling practice among pastoralist communities worldwide has been noted with globalisation, education, and modernisation, among other factors. However, there is little known about transformation in men and women's involvement in this practice in the wake of easy accessibility of small and light weapons (SALWs) and breakdown of the traditional leadership and control systems. This paper examined the transformation in cattle rustling practice among the Pokot community in West Pokot county. This study's target population included adult residents of Pokot community, community elders, opinion leaders, political and administrative leaders, and local and international NGOs dealing with cattle rustling issues in West Pokot county. Multi-stage sampling technique was used to recruit 350 respondents. An unstructured questionnaire, a critical informant interview guide, a focus group discussion guide, and an observation guide were used to collect primary data. Qualitative data collected was analysed using patterns and critical themes of this particular objective. Quantitative data analysis was organised using the SPSS software version 2.0 and analysed using various descriptive statistics. The findings indicated that transformation in cattle rustling had seen a cultural activity for the young people to demonstrate their courage and wit and become a murderous criminal endeavour. The community no longer benefits from cattle rustling, but only a few are driven by greed to reap where they never sow. Illiteracy, poverty, unemployment, community conflicts, possession of firearms and insecurity were identified as the leading causes of cattle rustling. Access to formal education has seen many in the school-going age among the West Pokot get exposed to literacy, which has gradually recorded a positive transformation about its cattle rustling practices. Based on the findings, the paper makes the following recommendations to address the problem of cattle rustling among the people of West Pokot County: Enlightenment on contemporary ways of life; formal education among the Pokot to be advocated for; enhancing Security in West Pokot; opening a platform for peace talk and persuasions and operationalising the Eastern Africa Police Chiefs Cooperation Organisation (EAPCCO) protocol.

Keywords: cattle rustling; gender; cattle raids; gender transformation; transformation; raiding.

INTRODUCTION

Cattle rustling has a long history and is part of the pastoralists' culture. However, the once traditional event has acquired a new dimension in being increasingly destructive and less manageable than before. This is partly attributed to inadequate policing, acquisition of modern weapons, decline in the power of the traditional governance systems and shrinking natural resources. Initially, the focus on explaining cattle rustling's persistence was mainly cultural and ecological

considerations. Cultural factors motivating cattle rustling in pastoralist societies include; belief systems, identity, warrior ideals - prestige and competition between age sets. According to [1], the transition is attributed to numerous factors. Authors [8] establishes that a cattle rustling was a cultural practice that involved traditional weapons, including spears, arrows, and sticks to steal cattle from neighbouring communities in early days. In the early days, nomadic pastoralists such as the Pokot would move freely in search of

pasture and water moving to the highlands during the dry season and back to the plains when it rained. Being pushed to less arable lands set off long-lasting strife for resources such as water and grazing land whose effects remain adamant to date.

Traditionally, cattle rustling was a kind of organised sport and had to be sanctioned and blessed by elders [2]. Traditional values, including high bridewealth and ceremonies like *sapana*, which could be equated as a coming-out-to-the-community-ceremony, were identified as some of the cattle rustling motivators. Cattle raids were mainly a means for low-income families to acquire wealth and cattle. In the traditional context, cattle rustling was practised primarily to restock herds that had been rustled, or decimated by disease outbreaks or severe drought. They used conventional weapons, spears, sticks, bows and arrows to acquire livestock from another community. Livestock held a central position among the Pokot community. The study established that customs or traditional values greatly influenced people's involvement in cattle rustling based on interviews conducted, 40% explained that traditional values had very minimal impacts on the people's decisions to participate in running the cattle raiding activities.

Recently cattle rustling has evolved into large scale operations involving taking away thousands of cattle done in daylight and involving the exchange of gunfire, rape, abduction, wounding and killing of men, women and children and cattle market networks [4]. Education, religion and government legislation were said to have contributed much to this transformation. New cattle rustling is characterised by; the availability of guns, commercialisation of cattle raids, political incitement, poverty, loss of traditional values and illiteracy. Due to the proliferation of small arms and commercialisation of cattle rustling, there is an emergence of large-scale violent cattle raiding between neighbouring pastoral communities. This militarised practice seems well funded and coordinated [3]. Modern-day cattle rustling is radical and organised by anyone (including wealthy businesswomen and brokers) who have no resolve for principles and the cultural safeguards that sustained the past practice. These 'cattle warlords' are a modern cartel of financiers who through their financial strengths, have assisted in spreading this 'business of death.'

METHODOLOGY

Study Design. The study adopted a descriptive survey design that allowed the researcher to gather information summarise, present and interpret it to derive the required information. The research design also facilitated using a questionnaire, interview guide and observation to collect both quantitative and qualitative data for the study as discussed below.

The questionnaire was the primary tool used in the study. It had both closed and open-ended questions. It was administered to most of the targeted population, including, adults aged 18-35 who could read and write.

Key informants interview (KII) included the County Commissioner, the Deputy County Commissioners, the National Police Commanders, representatives of NGO and civil society. An essential informant guide was developed and used.

The focus group discussion guide (FGD) was arranged according to gender and age. All respondents were of legal age. The information elicited using this tool was on the historical organisation of the Pokot, their culture, perception of cattle rustling, the role of elders, men, youth and preparations, and processes of carrying out a successful rustling then and now.

An observation guide was developed to observe different aspects under investigation directly.

The research used various combinations of sampling methods. Multi-stage sampling was applied in the identification of the specific areas for collecting data. The selection was made at the National Government administrative units: sub-county, division, location and sub-location.

The research generated a lot of qualitative and quantitative data. The analysis was aided by the SPSS software version 2.0, which produced various quantitative statistics. The collected data was also analysed through descriptive and inferential statistics.

RESULTS AND DISCUSSION

Demographic Characteristics of the Pokot Community. Demographic information provides insight into the main characteristics of the study population. This study's findings examined the bio-data considered to have a meaningful influence on patterns and systems that have shaped gender transformation in cattle rustling practice

in West Pokot. Therefore, the variables, including gender, ethnic community or clan, religion, education level, marital status, age, and livelihood source, are considered.

Gender. Findings from the study indicated that men constituted the largest proportion of participants. As shown in table 1 75.45 % of the participants were men, while only 24.55 % were women. The researcher observed that women were significantly underrepresented.

Table 1 – The response rate

	FGDs	KIIs	Total	%
Men	10	6	126	75.45
Women	8	3	41	24.55
Total	18	9	167	100

From table 1, it can be depicted that there were fewer women in cattle rustling than men. The variance in men and women's roles explain the wide gap between men and women's participation in the study.

A significant problem is the low status of one gender in pastoral societies is because women have no inheritance right, and are isolated from decision-making concerning them directly or indirectly. They have deemed property and are engendered from early ages to respect any male authority and submit to them [2]. The data provides evidence that both men and women had different roles in using cattle obtained from raids.

Religion. According to table 2, a majority of the respondents, (94.3%) ascribed to the Christian faith,

Muslim (3.6%) and Traditionalist (2.1%); which gradually replaced the traditional theology that was practised by the ancestors.

Table 1 – Religion's structure

Religion	Men	Women	Total	(%)
Christian	105	27	132	94.3
Muslim	3	2	5	3.6
Traditionalist	2	1	3	2.1
Grand Total	110	30	140	100

In West Pokot, religiosity has grown since the 1960s with most people who ascribed to traditional beliefs converting to Christianity and other religions. This was as a result of translating the new testament into the local language. It was observed that in this region, men were more religious than women. This study finds that women are more devout globally by several standard religious commitment measures based on these wide-ranging and comprehensive datasets. After the introduction and set-up of missionary schools and churches in the region, many community members who embraced Christianity encouraged their children to get a formal education and shun the cattle raiding culture.

Education Level. Only 12.9% of the participants had attained a university degree, as presented (figure 1). A majority of the participants attested to having a primary or secondary certificate as their highest academic certification level, which was not the case about half a century ago.

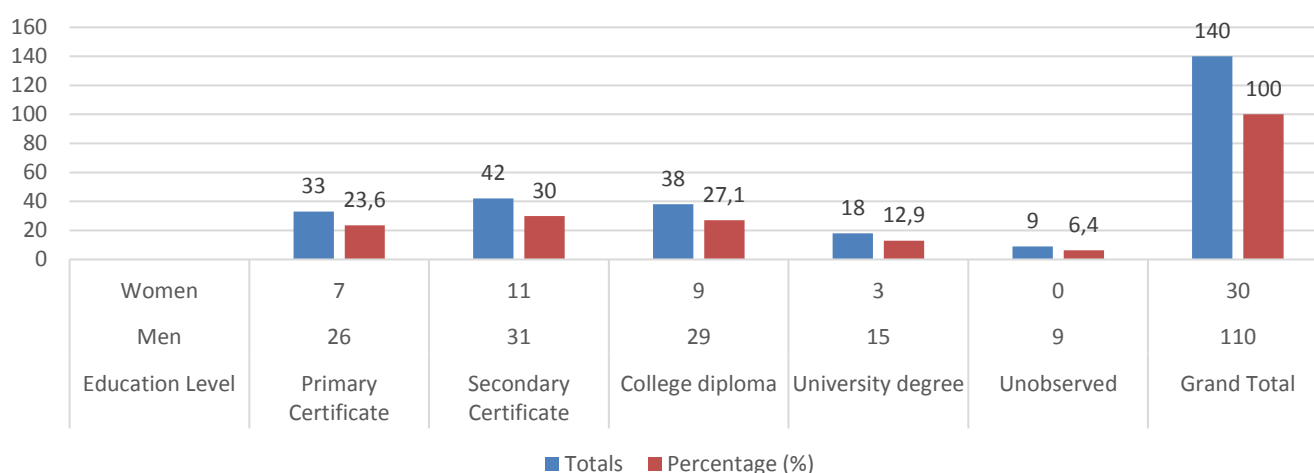

Figure 1 - Education Level

Education has played an important role in gender transformation in cattle rustling practice. Some author associates education with modernity and change of perspective in men and women's roles in the community. Through education, West Pokot communities have become illuminated on wealth accumulation issues primarily due to contact with other modernised organisations.

According to figure 2, the primary source of livelihood among the Pokot is pastoralism; however, they have been observed to have alternative livelihood sources in recent times.

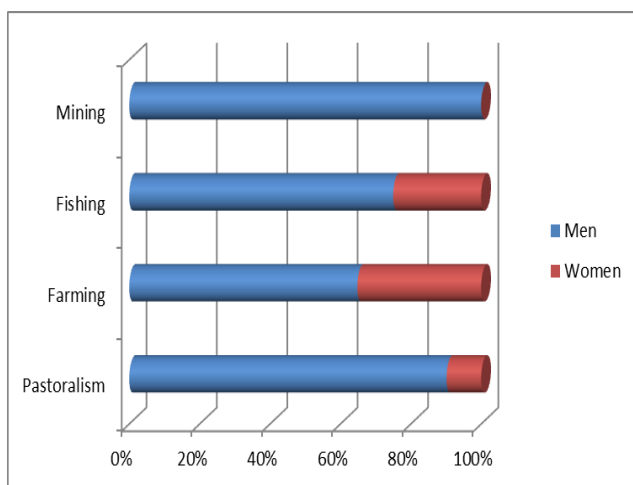

Figure 2 – Source of Livelihood

This includes farming, fishing and mining. According to FAO, increasing El-Nino and climate change effects has grown and made droughts more widespread and severe. FAO points out that "drought-hit pastoralists face reduced milk production, rising malnutrition and have the limited income-earning capacity and severely constrained access to food." Alternatives to keeping livestock such as growing drought-resistant crops are being seen as the panacea. Sorghum, wheat and chillies are being introduced as alternates and touted as game-changers (AGRA). Galvin (2009:193) states that "As pastoralists become sedentary, cultivate and diversify their livelihoods, the move to increase control over land becomes understandable.

Factors accelerating cattle rustling practice in West Pokot

Many authors observe that new cattle rustling is violent and deadly, accounting for the loss of many lives and property destruction. Besides,

rustlers use sophisticated and lethal weapons to kill and scare away the owners before making off with the livestock. Consequently, modern-day cattle rustling constitutes a menace that impedes development and peace restoration efforts in various pastoral communities. Based on the analysis of the interviews and observations, the main factors that caused explosive and violent cattle raiding were categorised as follows: the availability of guns and other types of dangerous weapons among Pokot members. The majority of the respondents considered ease of access to firearms and other weapons to be the leading cause of the intense frequency of cattle raids [3].

The subsequent commercialisation of cattle raids, a modern means for criminals to acquire wealth and cattle is prevalent. Perpetrators engage in the practice for a wide range of reasons, many of which aim to profit only small groups of criminals or bandits. The high premium placed on livestock and the increasing cost of beef and animal product in cities fuels the cattle trade today. For instance, cows stolen are traded for guns and munitions or money. Patterns of contemporary cattle rustling observed in West Pokot contradict the traditional setting that often-involved small-scale violence and theft of the best livestock or replacement or restocking of animals lost through drought or disease accumulation of wealth.

Thirdly, incitement from the political leaders, the cultural leaders and self-serving business people was cited by interview participants as another leading cause of cattle raids. Out of all interviewees' responses, most of them explained that the community leaders and political leaders are at the forefront of instigating and inciting the healthy youths to participate in cattle raids. While cattle raids in the past were conducted for the benefit of the clan or community, modern trends indicate that most people steal cattle for their individual, political and economic gain. Some author observes that livestock plays essential and multiple roles in pastoralists' lives in that it is their mainstay, socially and economically. It is a means to store wealth, pay dowry and other customary ceremonies, compensation, a sign of prestige and pride, respect, business prowess, among others. In this respect, owning livestock became a lucrative and consequently dangerous venture as their mobility and transferability, making them easy targets. The continued link between cattle and culture makes pastoralists have no other means to survive as the ownership, continued production, and livestock management is their *raison-d'etre*.

(Ibid). The large cattle owners use a quasi-communal individualism to perpetuate cattle's continual and beneficial importance above other aspects, including education. This is ensured a continued supply of labour and herdsman and increased herd size without concern to the animals' welfare.

The findings recorded high poverty rates and the need to accumulate wealth, traditional values and a long history of cattle raiding encouraged by the community leaders, high rates of illiteracy and increasing dowries as other critical drivers of cattle rustling.

The study also discussed different aspects of the involvement of cattle rustling, as shown in table 3.

Table 3 – Transformation of cattle rustling

The aspect of change or involvement	Frequency		%	
	Yes	No	Yes	No
Cattle rustling has become more frequent	70	70	50	50
It takes a short time to accomplish a task	100	40	71	17
More rustlers are involved than previously	65	75	46	54
Guns are used more than spears or arrows	28	112	80	20
More people are killed in cattle raid than before	130	10	93	7
The number of people injured in a cattle raid is higher	124	16	89	11
The number of cattle taken is higher today than previously	115	25	82	18
Today no cattle are left behind for the herd owner to start off	125	15	89	11
Houses are burnt during cattle rustling today	130	10	93	7
Children are killed during cattle rustling today	123	17	88	12
Elders always sanction cattle rustling today	7	133	5	95
Mothers always bless their sons before they go for cattle rustling	29	111	21	79
Cattle rustled is always shared with those who did not participate	5	135	4	96
Agregate mean	81	59	63	37

The table presents some of the new things now characteristic of Modern-day cattle rustling – aspects of Evolvment of Cattle Rustling (N=284).

Findings on transformation in cattle rustling practices presented in table 3 show that most of the respondents (63%) agreed that there had been significant changes in cattle rustling practices among the Pokot community. At the same time, about one third answered on the contrary. Most of the respondents (93%) further agreed that more people are killed houses are burnt during cattle rustling today than before. The respondents answered that there is no sharing of cattle rustled with those who did not participate in the raid.

From the survey data presented, it's evident that cattle rustling practice has changed over time.

CONCLUSIONS

The findings indicated that transformation in cattle rustling had seen a cultural activity for the young people to demonstrate their courage and wit and become a murderous criminal endeavour. The community no longer benefits from cattle rustling, but only a few are driven by greed to reap where they never sow. Illiteracy, poverty, unemployment, community conflicts, possession of firearms and insecurity were identified as the leading causes of cattle rustling. Access to formal education has seen many in the school-going age among the West Pokot get exposed to literacy, which has gradually recorded a positive transformation about its cattle rustling practices.

The paper makes the following recommendations to address the problem of cattle rustling among the people of West Pokot County: Enlightenment on contemporary ways of life; formal education among the Pokot to be advocated for; enhancing Security in West Pokot; opening a platform for peace talk and persuasions and operationalising the Eastern Africa Police Chiefs Cooperation Organisation (EAPCCO). Inter-marriages were also seen to be an effective way to reduce cattle rustling. Construction of integrated border schools with specific and targeted recruitment of school-going children from all the warring communities, including holiday exchanges was also an effective way of reducing this cattle rustling incidence.

However, the study highly recommends that one of the most effective methods to reduce new cattle rustling in those prone areas is a paradigm shift to livestock ownership. This mindset will

incorporate the introduction of non-gender economic activities that will supplement or replace ownership of livestock as a measure of financial wealth and store. Concerted efforts in infrastructural development by the Government and other

stakeholders, will significantly bring the much-needed product to this arid and barren lands and spur growth and other industries, including mining and irrigation.

REFERENCES

1. Byrne, S., Carter, N., & Senehi, J. (2001). *Social Cubism and Social Conflict: Analysis and Resolution*. *Journal of International & Comparative Law*, 8(3), 725–740
2. Cheserek, G. J., Odenyo, V. A. O., & Omondi, P. (2012). *Nature and causes of cattle rustling among some pastoral communities in Kenya*. *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences*, 3(2), 173–179.
3. Gumba, N., Alusala, N., & Kimani, A. (2019). *Vanishing herds. Cattle rustling in East Africa and the Horn*. Retrieved from <https://enact-africa.s3.amazonaws.com/site/uploads/2019-12-18-vanishing-herds-research-paper-10.pdf>
4. Mkutu, K. (2008). Disarmament in Karamoja, Northern Uganda: Is This a Solution for Localised Violent Inter and Intra-Communal Conflict? *The Round Table*, 97(394), 99–120. doi: 10.1080/00358530701844718
5. Mkutu, K. A. (2006). Small arms and light weapons among pastoral groups in the Kenya–Uganda border area. *African Affairs*, 106(422), 47–70.
6. Schilling, J., Akuno, M., Scheffran, J., & Weinzierl, T. (2012). *On arms and adaptation: Climate change and pastoral conflict in Northern Kenya*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/263242776_On_arms_and_adaptation_Climate_change_and_pastoral_conflict_in_Northern_Kenya
7. Schilling, J., Opiyo, F. E., & Scheffran, J. (2012). Raiding pastoral livelihoods: motives and effects of violent conflict in north-western Kenya. *Pastoralism: Research, Policy and Practice*, 2(1), 25. doi: 10.1186/2041-7136-2-25
8. Skoggard, I. & Adem, T. A. (2010). *From raiders to rustlers: The filial disaffection of a Turkana age-set*. *Ethnology*, 49(4), 249–262.

Сутність і види розвитку підприємницьких структур

The Essence and Types of Development of Business Structures

Володимир Фалдина¹, Марсель Курт Майнка¹
Volodymyr Faldyna, Marcel Kurt Mainka

¹ *Lviv University of Business and Law*

99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.65-2](https://doi.org/10.22178/pos.65-2)

JEL Classification: **K40**

Received 20.11.2020

Accepted 26.12.2020

Published online 31.12.2020

Corresponding Author:

Volodymyr Faldyna

faldyna.volodymyr@ukr.net

© 2020 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. Розвиток підприємницької діяльності є однією з головних умов вирішення актуальних економічних і соціальних проблем у суспільстві. Основною умовою цього розвитку є зростання ефективної фінансово-господарської діяльності підприємницьких структур. На сьогодні, на жаль, підприємницьке середовище, а особливо конкуренція відбувається лише у сфері малого і середнього підприємництва, а конкуренція на рівні великих підприємств та їх об'єднань деформована внаслідок деструктивних процесів, що відбуваються на галузевому рівні. На сьогодні, постає актуальним завданням ідентифікувати ознаки, які характерні підприємницьким структурам залежно від їх розміру. У статті досліджено та здійснено класифікацію підприємницьких структур залежно від потенціалу ведення бізнесу.

Ключові слова: підприємницька структура; електронна комерція; трансферний потенціал; інвестиційний потенціал; кадровий потенціал.

Abstract. The development of entrepreneurial activity is one of the main conditions for solving society's current economic and social problems. The primary requirement for this development is the growth of effective financial and economic activities of business structures. Today, unfortunately, the business environment, especially competition, occurs only in the field of activity of small and medium enterprises, and competition at the level of large enterprises and their associations is distorted due to destructive processes occurring at the industry level. Today it is an urgent task to identify the characteristics of business structures depending on their size. The article studies and classifies business structures depending on their potential of doing business.

Keywords: business structure; e-commerce; transfer potential; investment potential; human resources.

ВСТУП

Підприємницька структура як явище соціуму є відкритою системою, що, в умовах конкуренції, зазнає постійних перетворень, змін. Виходячи з економіко-управлінської логіки зі зміни мали б бути підпорядковані посиленню конкурентних переваг підприємницької структури, оптимізації використання її потенціалу, збільшенню частки ринку і зростанню прибутку. У значній мірі так і є, попри це, певна частка змін викликана негативними внутрішніми і зовнішніми впливами на підприємницькі структури, а саме нераціональними підприємницькими рішеннями, неефективним управлінням, змінами у законодавстві,

які деструктивно впливають на підприємницьку активність тощо. Як наслідок, об'єктивним є те, що не усі зміни і перетворення, які відбуваються із підприємницькими структурами є позитивними. З огляду на це, в економіко-управлінському сенсі лише ті зміни, які призводять до позитивної динаміки показників, які характеризують підприємницькі структури слід трактувати як ознаку їхнього розвитку.

Огляд та аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що різним аспектам розвитку електронної комерції (е-комерції) приділено досить багато уваги. Проведені дослідження показали, що науковці в основному фокусу-

ють свою увагу на е-комерції в контексті розвитку міжнародної торгівлі, в т.ч. регіональної (І. Тюха [1], І. Падерін, Ю. Горященко, О. Романов [2]), а також торгівлі на національних ринках (В. Бова, О. Хринюк [3], Г. Волобуєв [4], А. Костюк, К. Бояринова [5], С. Пенцак [6], С. Князь, Н. Савіцька, О. Коломієць [7], О. Сумець, М. Сербов, Р. Скриньковський, К. Сатушева [8]).

Наведені та здійснені дослідження наукової літератури показали, що визначенню самої термінології, яка є пов'язана з підприємницькими структурами, а також правовим аспектам, які організовують ведення бізнесу написано досить багато. Разом з тим залишається недостатньо вивченим питання здійснення класифікації їх за потенціалом ведення бізнесу.

Метою статті є дослідити і представити класифікацію підприємницьких структур залежно від потенціалу ведення бізнесу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Слід визнати, що навіть обмежуючись сутнісною ознакою поняття "розвиток підприємницької структури" види змін можуть бути досить різноманітними і, як наслідок, вони можуть стосуватись виключно якогось одного вектору підприємницької структури. Наприклад, підприємницька структура може демонструвати позитивну динаміку значень показників, які характеризують її операційну діяльність, але при цьому інвестиційна діяльність може характеризуватись абсолютно протилежною динамікою значень показників. При цьому вид розвитку може змінювати свою значущість залежно від ринкової кон'юнктури, актуальних ринкових перспектив і загроз. Враховуючи це, для власників і керівників підприємницької структури актуальним є володіти управлінською інформацією про види розвитку, якими можна охарактеризувати підприємницьку структуру для прийняття оперативних і тактичних управлінських рішень. З позиції потенціалів підприємницької структури доцільно виділяти:

- виробничий розвиток (оскільки виробничий потенціал підприємницької структури характеризує її можливості щодо обсягу виробництва продукції певної номенклатури та асортименту за одиницю часу, наприклад, рік, то під виробничим розвитком підприємни-

цької структури слід розуміти приріст її виробничого потенціалу);

- технічний розвиток (об'єктом технічного розвитку є технічні засоби, які підприємницька структура використовує під час провадження її операційної діяльності. З позиції ресурсного підходу, сукупність цих технічних засобів є технічним потенціалом підприємницької структури, а його приріст – технічним розвиток. Слід зауважити, що даний приріст не обов'язково має кількісний вимір. Технічний розвиток може супроводжуватись заміною одних технічних засобів новими, більш сучасними, які характеризуються меншою енергоємністю, більшою функціональністю, кращими показниками безпеки експлуатації тощо);

- технологічний розвиток (технологічний розвиток часто супроводжує технічний розвиток, оскільки застосування нових технологій вимагає оновлення приладів, механізмів, агрегатів тощо. З огляду на це, у науковій й літературі поширеним є поняття техніко-технологічний розвиток. Попри це, цей вид розвитку є частковим випадком, тому зосередимось на технологічному розвитку. Це поняття характеризує приріст можливостей підприємницької структури у виконанні певних технологічних операцій, пов'язаних з основними і додатковими виробничими процесами підприємства, які реалізуються під час операційної діяльності підприємницької структури);

- кадровий розвиток (сутність поняття «кадровий розвиток» впливає із сутності поняття «кадровий потенціал». Так, кадровий потенціал підприємницької структури є сукупністю його трудових ресурсів, які належать до керуючої і керованої підсистем управління. У свою чергу, кадровий розвиток – це приріст трудових ресурсів підприємницької структури за певний період часу. Важливим є відзначити, що інформація про обсяг і приріст трудових ресурсів підприємницької структури є малоінформативними показниками. Тому, в аналітичних цілях важливим є володіти даними про якість трудових ресурсів і укомплектованість кадрами усіх структурних підрозділів підприємницької структури);

- соціальний (або соціально-економічний) розвиток (за дослідженнями І. Тюха "... соціально-економічний розвиток ... є незворотнім процесом, який забезпечує спонтанні чи ке-

ровані переходи від одного неповторного стану, що забезпечується неможливістю повного відтворення різноманітності, якості, кількості та сили впливу факторів, які його визначили, до іншого через процеси змін... Ключовим моментом в даному процесі слід вважати протиріччя між обмеженими економічними ресурсами та необмеженістю економічних потреб людини ... соціальна складова розвитку орієнтована на людину і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ та збереження культурного. У рамках концепції людського розвитку людина є не об'єктом, а суб'єктом розвитку ..." [1]. Цей вид розвитку безпосередньо пов'язаний із кадровим потенціалом і кадровим розвитком підприємницької структури. Кожна організація окрім економічної виконує також соціальну функцію, яка значною мірою реалізовується у напрямку соціального забезпечення власних працівників. Враховуючи це, соціальний розвиток підприємницької структури – це приріст можливостей соціального захисту працівників, який полягає у покращенні умов їхньої праці, відпочинку, страхування тощо);

- інтелектуальний розвиток (науковці, а саме І. Падерін, Ю. Горященко і О. Романов слушно стверджують, що: "... основою інтелектуального процесу є процес створення, впровадження і поширення інтелектуальної продукції, необхідною властивістю яких є науково-технічна новизна, практичне застосування та комерційна реалізованість... інтелектуальний продукт створюється у процесі, який необхідно підтримувати та розвивати. ..." [2]. Поняття "інтелектуальний розвиток", без сумніву, пов'язане із поняттями "інтелектуальний потенціал", "кадровий потенціал" і "кадровий розвиток" підприємницької структури. Справді, носієм інтелектуального потенціалу є працівники підприємницької структури, тому інтелектуальний потенціал є складовою кадрового потенціалу, інтелектуальний розвиток – це частина кадрового розвитку. Попри це, слід наголосити, що кадровий розвиток підприємницької структури абсолютно не означає автоматичний її інтелектуальний розвиток, оскільки кадровий розвиток може супроводжуватись кількісним приростом працівників низького рівня кваліфікації, які не мають жодного відношення до прийняття інтелектуально містких рішень або виконан-

ня інтелектуально містких операцій. Враховуючи це, під інтелектуальним розвитком підприємницької структури будемо розуміти приріст її можливостей щодо виконання інтелектуально-містких виробничих операцій і прийняття інтелектуально-містких технологічних та управлінських рішень);

- фінансовий розвиток (поняття «фінансовий розвиток» безпосередньо пов'язане із фінансовою діяльністю підприємницької структури і її фінансовим потенціалом. В. Бова і О. Хринюк стверджують, що: "... фінансовий потенціал найчастіше розглядається авторами як складова частина економічного потенціалу підприємства. Рідше фінансовий потенціал досліджується як окрема категорія. Тому, зміст фінансового потенціалу остаточно не визначено ..." [3]. У відповідності до національних стандартів бухгалтерського обліку фінансова діяльність підприємницької структури є діяльністю, яка призводить до змін розміру і складу її власного та позикового капіталу. Чим розвиненішою є фінансова діяльність підприємницької структури, тим більший у неї потенціал до змін розміру і складу її власного та позикового капіталу. З урахуванням цього, під фінансовим розвитком слід розуміти приріст фінансового потенціалу, що характеризується додатним приростом і оптимізованою структурою фінансових ресурсів підприємницької структури);

- креативний розвиток (перед тим як давати означення креативному розвитку необхідно ідентифікувати відмінності між креативним та інноваційним потенціалами. Так, креативний потенціал – це можливості підприємницької структури до генерування нових ідей і доведення їх до рівня корисної моделі, на яку можна захистити правами інтелектуальної власності або використовувати як ноу-хау (у відповідності до Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" від 14.09.2006 р. №143-V під ноу-хау слід розуміти інформацію, що отримана завдяки досвіду та випробуванням, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції та/або надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості та істотності). У свою чергу, інноваційний потенціал – це можливості підпри-

ємницької структури до практичного впровадження інновацій у формі застосування інноваційних технологій та освоєння виробництва інноваційної продукції. Виходячи з цього, креативний розвиток лінійно залежить від інтелектуального потенціалу підприємницької структури і характеризує приріст її можливостей до генерування креативних ідей);

- інноваційний розвиток (базуючись на виснажених означеннях понять "креативний та інноваційний потенціали" доходимо висновку, що під інноваційним розвитком підприємницької структури слід розуміти приріст її можливостей до впровадження інновацій у формі застосування інноваційних технологій та освоєння виробництва інноваційної продукції. Інноваційний розвиток є об'єктом управління, який потребує перманентного моніторингу і керуючого впливу. З цього приводу Г. Волобуєв зазначає, що: "...управління інноваційним розвитком підприємства включає процеси впровадження і використання нової техніки, технологій, управлінських, організаційних і інших видів інновацій в цілях збереження, підтримки і посилення конкурентоспроможності підприємства, здійснювані за допомогою координації, організації, впорядкування, регулювання інноваційних процесів і інноваційної діяльності підприємства ..." [4]. Попри наявність розвинutoї теорії управління інноваційною діяльністю підприємницьких структур на практиці є серйозні проблеми. Так, А. Костюк і К. Бояринова слушно відзначають: "... що за останні роки урядом було прийнято багато постанов та рішень, державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної результативності підприємств, але більшість з них не вдалося реалізувати в повному обсязі в реальній економіці. Через це виникають економічні суперечності між інтересами держави та підприємствами, орієнтованими на інноваційний шлях розвитку, розв'язання яких потребує ґрунтовних досліджень ..." [5]);

- інвестиційний розвиток (національні стандарти бухгалтерського обліку трактують поняття "інвестиційна діяльність" як таку, що полягає у придбанні та реалізації тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Беручи за основу таке трактування поняття "інвестиційна діяльність", під інвестиційним розвитком підпри-

ємницької структури слід розуміти приріст її можливостей щодо інвестування у необоротні активи та активи, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Дослідження процесу інвестиційної діяльності підприємства містить оцінку інвестиційної ситуації, інвестиційного клімату й інвестиційної привабливості. Інвестиційна ситуація визначається інвестиційною активністю підприємства й ефективністю інвестиційних процесів. Оцінка інвестиційного клімату здійснюється за допомогою аналізу результатів прогнозування соціально-економічної ситуації й екологічної ситуації в країні, регіоні. Інвестиційна привабливість обумовлюється сприятливою інвестиційною ситуацією й інвестиційним кліматом, наявністю переваг, які забезпечать інвестору додатковий дохід на вкладені кошти і зменшать ступінь ризику [6]);

- інформаційно-комунікаційний розвиток (цей вид розвитку характеризує приріст інформаційно-комунікаційного потенціалу, а саме –можливості щодо акумулювання, оброблення, використання, зберігання і передавання управлінської та інженерно-технологічної інформації підприємницької структури);

- трансферний розвиток (об'єктом трансферу є активи та інформація, тому трансферний потенціал підприємницької структури – це сукупність можливостей підприємницької структури із отримання і передавання на платних і безоплатних умовах активів та інформації споживачам і бізнес-партнерам. Виходячи з цього, трансферний розвиток підприємницької структури є приростом її трансферного потенціалу. За дослідженнями С. Князя "... з позиції системно-функціонального підходу трансферний розвиток є економічним явищем, що має будову і характеристики системи. Він є компонентою системи управління підприємницькою структурою. Функцією трансферного потенціалу є інноваційний розвиток підприємства. За значеннями показників, які характеризують реалізацію цієї функції, доцільно робити висновок про ефективність використання трансферного потенціалу. У системі управління організацією формування і використання трансферного потенціалу відбувається шляхом створення евристичних систем менеджменту, а саме систем інноваційного і креативного менеджменту ..." [7]).

ВИСНОВКИ

Розвиток підприємницької структури є багатогранним явищем, що характеризує динаміку позитивної зміни значень показників діяльності підприємницької структури, ознаки її прогресивного перетворення, набуття якісно нових можливостей. Запропонована класифі-

кація видів розвитку підприємницької структури є методологічним підґрунтям для формування аналітичних систем розроблення, обґрунтування вибору і моніторингу раціональності управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Tiukha, I. V. (2012). *Sotsialno-ekonomichniy rozvytok pidpriemstva: sutnist ta vydovi proiavy* [Socio-economic development of the enterprise: essence and species manifestations]. *Efektivna ekonomika*, 6 (in Ukrainian)
[Тюха, І. В. (2012). Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви. *Ефективна економіка*, 6].
2. Paderin, I. D., Horiashchenko, Yu. H., & Romanov, O. V. (2017). *Intelektualnyi biznes yak vazhlyvyi napriam innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv* [Intellectual business as an important direction of innovative development of enterprises]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1(32), 68–72 (in Ukrainian)
[Падерін, І. Д., Горященко, Ю. Г., & Романов, О. В. (2017). Інтелектуальний бізнес як важливий напрям інноваційного розвитку підприємств. *Вісник економічної науки України*, 1(32), 68–72].
3. Bova, V. A., & Khryniuk, O. S. (2017). *Sutnist finansovoho potentsialu pidpriemstva* [The essence of the financial potential of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, 11, 1–9 (in Ukrainian)
[Бова, В. А., & Хринюк, О. С. (2017). Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*, 11, 1–9].
4. Volobuiev, H. S. (2016). *Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv* [The essence and prerequisites for innovative development of enterprises]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, 3(45), 213–217 (in Ukrainian)
[Волобуєв, Г. С. (2016). Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Економічний вісник Донбасу*, 3(45), 213–217].
5. Kostiuk, A. K., & Boiarynova, K. O. (2011). *Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: ekonomichni umovy, problemy ta perspektyvy* [Innovative development of enterprises: economic conditions, problems and prospects]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, 5, 30–33 (in Ukrainian)
[Костюк, А. К., & Бояринова, К. О. (2011). Інноваційний розвиток підприємств: економічні умови, проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми економіки та управління*, 5, 30–33].
6. Pentsak, S. (2011). *Chynnyky zabezpechennia investytsiinoho rozvytku pidpriemstva* [Factors for ensuring the investment development of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, 10 (in Ukrainian)
[Пенцак, С. (2011). Чинники забезпечення інвестиційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*, 10].
7. Kniaz, S. V., Savitska, N. V., & Kolomiiets, O. L. (n. d.). *Transferyni potentsial: sutnist, funktsii, problemy formuvannia i vykorystannia* [Transfer potential: essence, functions, problems of formation and use]. Retrieved November 01, 2020, from <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoi-infrastruktury/transferyni-potentsial-sutnist-funktsiji-problemy-formuvanya-i-vykorystanya.html> (in Ukrainian)
[Князь, С. В., Савіцька, Н. В., & Коломієць, О. Л. (n. d.). Трансферний потенціал: сутність, функції, проблеми формування і використання. Актуально на 01.11.2020. URL: <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoi-infrastruktury/transferyni-potentsial-sutnist-funktsiji-problemy-formuvanya-i-vykorystanya.html>

inovatsijnoji-infrastruktury/transfernyj-potentsial-sutnist-funktsiji-problemy-formuvanya-i-vykorystanya.html].

8. Sumets, O., Serbov, M., Skrynkovskyy, R., Faldyna, V., & Satusheva, K. (2020). [Analiz faktoriv vplyvu na rozvytok ahrarnykh pidpryemstv na osnovi tekhnolohii e-komertsii](#) [Analysis of influencing factors on the development of agricultural enterprises based on e-commerce technologies]. *Agricultural and Resource Economics*, 6(4), 211–231 (in Ukrainian)
[Сумець, О., Сербов, М., Скриньковський, Р., Фалдина, В., & Сатушева, К. (2020). Аналіз факторів впливу на розвиток аграрних підприємств на основі технологій е-комерції. *Agricultural and Resource Economics*, 6(4), 211–231].

Landholders' Satisfaction with Compulsory Acquisition and Compensation Process in Bauchi, Nigeria

Muhammad Usman Adekunle ¹, Hadiza Tijjani Bello ¹, Samirah Ibrahim Jibril ¹, Ibrahim Idris ¹

¹ *Abubakar Tafawa Balewa University*

Tafawa Balewa Way, P. M. B. 0248, Bauchi, 740272, Nigeria

DOI: [10.22178/pos.65-6](https://doi.org/10.22178/pos.65-6)

JEL Classification: [Q15](#)

Received 05.11.2020

Accepted 25.12.2020

Published online 31.12.2020

Corresponding Author:
Muhammad Usman Adekunle
babaucy@gmail.com

© 2020 The Authors. This article
is licensed under a [Creative Commons](#)
[Attribution 4.0 License](#)

Abstract. This research aims to assess Landholder's satisfaction with the compulsory acquisition and compensation process in Bauchi to identify areas of weakness in the process and propose areas of improvement. The study adopted the quantitative approach and data collected through questionnaire survey from 327 landholders affected by the compulsory acquisition and compensation exercise by the Bauchi State Government. The data collected were subjected to descriptive with mean ranking, frequency distribution. The study revealed that landholders were very satisfied before the process of compulsory acquisition, during the process of mandatory purchase, they were also happy. Still, during the compensation process, they were very dissatisfied. It recommended that the Government should make the process of compensation more transparent.

Keywords: landholder's satisfaction; compulsory acquisition; compensation process.

INTRODUCTION

The author [13] opined that the way governments in most developing countries exercise this power undermined tenure security and little or no compensation are usually paid; this results in a negative effect on equity and transparency. The author [7] suggested that lack of adequate, fair and just compensation results in prevalent resistance to land acquisition. The author [14] agreed with Kakulu's view and stated that inadequacy in the provisions of the laws and delay in payment of compensation are the significant reasons for the inequity of the compensation practice in Nigeria. The compensation paid is usually compounded where the process is implemented poorly, which led to the Government's resisting compulsory land acquisition.

Thus, the Landholder's have no control over the situation since the Government has the right to acquire the property compulsorily without their consents for the overriding public interest [10, 18]. According to [3] the amount paid as compensation is usually determined by the government agency without much consultation with affected

claimants. Where a property is compulsorily acquired, it is typically the government agency that makes inquiries into the value of such land and determines the already identified government principles' compensation value.

Thus, there is the likelihood that the computed compensation value may be below the expectation of the claimants [6]. Since the acquisition directly affects the Landholder's, the exercise should be geared towards their benefit and satisfaction [2].

It is against this background this study seeks to explore the perception of Landholder's affected by compulsory acquisition of land in Durum, Bauchi to ascertain their level of satisfaction with the exercise.

This research's scope is restricted to the perception of Landholder's affected by compulsory acquisition of land and compensation paid for the development of Abubakar Tafawa Balewa International Airport and Airforce Base, which is located along Bauchi-Kano road. It does not include any other compulsorily acquired land in Bauchi.

This research is limited to the Landholder's whose land was compulsorily acquired for the said project to override the public interest in the study area.

The statutory provisions of the Land Use Act of 1978 to compulsory acquisition and Compensation in Nigeria has raised several issues, and concerns among stakeholders in the administration of land especially such compulsory acquisition are done for urban properties. Inadequate compensation paid as stipulated under section 29 of the Land Use Act of 1978 is grossly inadequate to the payment of just, fair and adequate compensation. It restricts the number of heads of claims and non-payment for bare land undeveloped land [8].

The author [5] noted that most affected Landholder's usually expected to receive compensation generally in monetary terms to restore them to where they were before the dispossession such as to buy new land, build a new structure, and cater to others losses as a result of the relocation. He concluded that the Land Use Act only provides compensation, far from being "adequate".

Non-inclusion of just compensation principle: under section 29 of the Land Use Act of 1978, which provides for the payment of compensation does not mention the code of just term compensation or value to the landowner. The focus of "just compensation" aims at providing disposed groups with adequate financial compensation.

Basis and method of investment: the origin and method usually employed do not recognise the value which the property can command in an open market but is based on replacing the improvements and crops. The predetermined rate to determine the depreciated replacement cost of buildings can hardly yield a just and adequate compensation to assist Landholders in replacing their construction, resulting in inequity [1].

Undefined interest in land: usually more than one part may exist in landed property, for example, freehold and leasehold interest in land, thus when compulsorily acquiring land it is usually the interests that exist on such land is being received. The Land Use Act assumed compensation for the earned interest should be made to only the occupier of the ground, and it is the doctrine that land title is vested in the governor. Thus there exist multiplicities of interest.

METHODOLOGY

The quantitative research approach is adopted in this research due to the nature of the research problem that involves the Effects of Landholder's awareness and involvement in compulsory acquisition and compensation paid in Bauchi. According to [4] quantitative research approach is the best research approach when the problem is deterministic and reflects the fact that causes determine the outcome. Thus the use of the quantitative system in the research was justifiable. The author [4] opined that the quantitative approach shows the relationship between variables aimed at testing theories.

Thus quantitative methods involve collecting data, numerically analysing and interpreting the data. The descriptive survey design was adopted for this research because it generates answers to research problems [12, 17].

The target population is derived from landholders whose lands were compulsorily acquired for Airport and Airforce Base's development in Bauchi situated in Durum village.

For this research, the sample frame consists of 1128 landholders for Airport and 985 landholders for Air Force Base, a total of 2113 landholders (Ministry of Lands and Survey Bauchi) whose land was compulsorily acquired and compensation paid in Durum.

This study's target population was all the Landholder's affected by the compulsory acquisition and compensation exercise by the Bauchi State Government. A population consists of a group that shares common characteristics from which individuals or units are chosen out of the study population [11]. This research's sample size will be selected using the [9] sample table.

RESULTS

The research conducted will be analysed using different types of test to achieve the desired objectives. Objectives one–three will be analysed using the mean ranking for the variables. The descriptive test will be carried out to ensure the mean will be entered correctly to accomplish this. For objective four regression analysis will establish the effect between the research constructs, using the SPSS version 21 software package to carry out the study.

However, the difference in descriptors, the construct have a uniform mean ranking scale. Accordingly, the ranks were numbered between level one (1), which was the lowest level to level five (5), which was the highest level. This study

adopted the mean score decision interval based on the works [16] from which the following interval decisions were deduced (1-1.80)=Very low; (1.81-2.60)=Low; (2.61-3.40)=Moderate; (3.41-4.20)=High; (4.21-5.0)=Very high (Table 1).

Table 1 – Cronbach's Alpha Value of questionnaire constructs

No	Variables	Item Statistics / No of construct	Cronbach's Alpha Value	Reliability status
1	Awareness	10	0.79	Acceptable
2	Involvement	9	0.79	Acceptable
3	Satisfaction	14	0.87	Good

Validity refers to the extent to which a scale measures what it is meant to measure [15]. The author [4] opined that there is another validity: criterion validity and content validity; construct validity is the overriding objective. It has focused on whether the scores serve a useful purpose and

have positive consequences when used in practice. For this research, construct validity was adopted.

As revealed in table 2 above landholders were very satisfied with the acquisition notice issued to them.

Table 2 – Landholders satisfaction with compulsory acquisition and compensation process

Variables	Mean	Std. Deviation	Ranking	Remark
Acquisition notice	4.5593	.70197	1	Very High
Communication channels	4.4741	.70399	2	Very High
The computation of land and economic trees	4.4741	.57623	3	Very High
Items to be compensated	4.4000	.49081	4	Very High
With the way Government handles acquisition	4.1556	.83925	5	High
The entire process	4.1185	.86701	6	High
The process involved in acquisition and compensation	4.0407	.78212	7	High
Process of Compensation for the acquired land	3.4926	1.21252	8	High
Amount paid as compensation reflects your expectation	3.2667	1.26843	9	Moderate
With the actual computation of your assets	3.2296	1.59898	10	Moderate
Amount to be paid as compensation for economic trees	3.1889	1.40017	11	Moderate
Amount to be paid as compensation for land	3.1407	1.20817	12	Moderate
Promptness of Compensation paid	1.9963	.80656	13	Low
Satisfaction with the compensation paid	1.4037	.63655	14	Very Low

The communication channels between them and the Government, amount to be paid as compensation for land, items to be compensated such as land and economic trees with the way Government handles compulsory acquisition and Compensation in Nigeria. The process involved the mandatory addition of land and compensation with a mean score of 4.5593, 4.4741, 4.4741, 4.4000, 4.1556, 4.1185 and 4.0407 ranked 1st, 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th and 7th respectively.

Landholders were satisfied with the process of compensation for the compulsorily acquired land. Amount to be paid as compensation reflects their expectations, with their assets' actual

computation before payment. Amount to be paid as compensation for economic trees and land was adequate with a mean score of 3.4926, 3.2667, 3.2296, 3.1889 and 3.1407 ranked 8th, 9th, 10th, 11th and 12th respectively.

Landholders were very dissatisfied with the promptness of compensation paid and with the balance paid with mean score 1.9963 and 1.4037 ranked 13th and 14th respectively.

The result revealed that the level of landholders' satisfaction with the compulsory acquisition and compensation process is very high, high, moderate, low and very low.

CONCLUSION

This study aimed to assess Landholder's awareness and involvement in the compulsory acquisition of land on their satisfaction with

compensation process in Bauchi to identify areas of weaknesses in the process. The study came when the Government compulsorily acquires land for overriding public interest to provide infra-structural facilities.

REFERENCES

1. Akujuru, V. A., & Ogbonda, U. J. (2016). Rationalising the Contemporary Issues in the Valuation of Land for Infrastructural Development in Nigeria. *Donnish Journal of Research in Environmental Studies*, 3(1), 1-7.
2. Akujuru, V., & Ruddock, L. (2015). Compulsory acquisition practices and the determination of compensation payable in the Niger Delta. *Journal of Land Administration in Eastern Africa*, 1(1), 75-84.
3. Ataguba, J. O. (2014). *Towards a Disturbance- Integrated Compensation Method for Land Expropriation: A Case of Rwanda*. Retrieved from https://library.itc.utwente.nl/papers_2014/msc/la/ataguba.pdf
4. Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative and mixed method approaches* (4th ed.). Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
5. Ezenwa, N. I. (2009). *Claimants Perception of Adequacy of Compensation in Enugu State* (Master's thesis). Nsukka.
6. Honig, L., & Mulenga, B. P. (2015). *The Status of Customary Land and the Future of Smallholder Farmers Under the Current Land Administration System in Zambia*. Retrieved from <https://ageconsearch.umn.edu/record/212908/files/wp101.pdf>
7. Iyanda, A. (2014). Communal Land Acquisition and Valuation for Compensation in Nigeria. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4(11), 1-7.
8. Kakulu, I. I. (2008). *The assessment of compensation in compulsory acquisition of oil-and gas-bearing lands in the Niger Delta*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/259969693_The_assessment_of_compensation_in_compulsory_acquisition_of_oil_and_gas_bearing_lands_The_Niger_Delta_experience
9. Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. Retrieved from https://home.kku.ac.th/sompong/guest_speaker/KrejcieandMorgan_article.pdf
10. Larbi, W. O. (2008). *Compulsory Land Acquisition and Compensation in Ghana: Searching for Alternative Policies and Strategies*. Retrieved from https://www.fig.net/resources/proceedings/2008/verona_fao_2008_comm7/papers/09_sept/4_1_larbi.pdf
11. Mathers, N., Fox, N., & Hunn, A. (2009). *Survey and questionnaires*. Nottingham: The NIHR RDS for East Midlands.
12. Munubi, S. L. (2016). *Quest for "Just Terms Of Compensation" in Involuntary Resettlement Policy and Praxis in Kenya: a Case Study of Nairobi-Hhika Highway* (Doctoral Thesis). Nairobi.
13. Ndjovu, C. E. (2015). Compulsory land acquisitions in Tanganyika: revisiting the British colonial expropriation principles and practices. *International Journal of Scientific and Technology Research*, 4(12), 1-5.
14. Nuhu, M. B. (2008). Compulsory Purchase and Payment of Compensation in Nigeria: a Case Study of Federal Capital Territory (FCT) Abuja. *Nordic Journal of Surveying and Real Estate Research*, 3, 102-126.
15. Pallant, J. (2002). *SPSS SURVIVAL MANUAL: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows*. Retrieved from <http://www.fao.org/tempref/AG/Reserved/PPLPF/ftpOUT/Gianluca/stats/SPSS.Survival.Manual.ISBN.0-335-20890-8.pdf>
16. Ramli, L., Mohamed, Z., Abdullahi, A. M., Jaafar, H. I., & Lazim, I. M. (2017). Control strategies for crane systems: A comprehensive review. *Mechanical Systems and Signal Processing*, 95, 1-23. doi: 10.1016/j.ymssp.2017.03.015

17. Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students* (5th ed). Harlow: Prentice Hall.
18. Tagliarino, N. (2017). The Status of National Legal Frameworks for Valuing Compensation for Expropriated Land: An Analysis of Whether National Laws in 50 Countries/Regions across Asia, Africa, and Latin America Comply with International Standards on Compensation Valuation. *Land*, 6(2), 37. doi: [10.3390/land6020037](https://doi.org/10.3390/land6020037)

Analysis of Student Quotient Adversity in Problem Solving HOTS (High Order Thinking Skill) Mathematics Problems

Samsul Hadi¹, Alpi Zaidah¹

¹ *Institute Pendidikan Nusantara Global*

07 Aik Mual, Praya, Central Lombok, 83511, Indonesia

DOI: [10.22178/pos.65-4](https://doi.org/10.22178/pos.65-4)

LCC Subject Category:
[LB2300-2430](#)

Received 16.11.2020
Accepted 25.12.2020
Published online 31.12.2020

Corresponding Author:
Samsul Hadi
hamidi@unram.ac.id

© 2020 The Authors. This article
is licensed under a [Creative Commons](#)
[Attribution 4.0 License](#)

Abstract. Problem-solving of High Order Thinking Skill (HOTS) problems Mathematics is a part of the mathematics learning process that requires high-level adversity quotient (AQ) for students. This study aims to analyze the AQ level of students in solving mathematics HOTS problems. This research uses a case study-based qualitative approach. Research participants consisted of 47 students of class XI at an MA in East Lombok, NTB, in the even semester of the 2020-2021 academic year. The research sample was determined by purposive sampling. The instrument used was a diagnostic test consisting of descriptive questions and multiple-choice, AQ questionnaire, and interview guidelines. The results showed that: 1) the AQ level of the students was in the medium category in solving HOTS mathematics questions, 2) there was no relationship between the level of mathematics problem-solving ability and the AQ level of students in solving the HOTS mathematics problems, 3) the students quickly gave up in solving HOTS mathematics questions, and 4) Students have difficulty in the aspects of language, concepts, and strategies in solving HOTS Mathematics problems.

Keywords: problem solving; high order thinking skill; adversity quotient.

INTRODUCTION

Mathematics learning in the industrial revolution era 4.0 is a form of mathematics learning that emphasizes work and problem-solving skills. These two aspects of gifts are also part of student mathematics learning in madrasas in the 2013 curriculum. Therefore, each teacher's mathematics learning is expected to provide a mathematical problem characterized by high order thinking skills (HOTS) questions. The goal is for students to get used to solving complicated problems and requires a deep understanding of the material and creativity in solving excellent and innovative. Also, solving math HOTS questions is a good strategy for teachers in knowing students' fighting power in a madrasah in solving complicated and complex problems. Problem-solving is one of the mathematics learning competencies that are expected to grow in students. However, the facts in the field show that students still have difficulty solving HOTS problems in mathematics. This can be seen from the excerpt from an interview with one of the class XI MA students in East Lombok as follows:

Researcher: When the teacher gives math HOTS questions to students, can you solve them?

Student: My friends and I are still having trouble, sometimes my friends and I can't, and I easily give up."

Researcher: Why?

Student: We are not used to it and do not know how to solve it. Even if they know how to do it, they like to be stagnant so it can't be resolved.

Previous research results are also not much different from the facts in the field above, which indicate the low ability of high school / MA students' mathematical problem-solving in solving Mathematical HOTS problems. The following are some of the research results, namely (1) [9] that students are unable to represent problems, develop strategies, and implement these strategies; (2) [8] that students have difficulty understanding, analyzing, and interpreting problems; and (3) [4] that students are not able to make mathematical models of problems.

Students' low ability to solve HOTS questions in mathematics is not only influenced by a lack of understanding of concepts, mathematical skills, and student experience in solving HOTS questions. Still, psychological aspects and students' ability to face difficulties are influenced by adversity quotient (AQ) [3]. The results [6] shows that the AQ level of students has a significant effect on the level of students' critical thinking skills in facing problems both in difficulty and failure. Therefore, the AQ factor of students needs to get the teacher's attention in every mathematics lesson. Students who have low and moderate AQ levels do not easily give up in solving math HOTS problems. In HOTS mathematics questions, students are often easily stressed and discouraged in the solving process, which is influenced by a diversity of difficulty.

Based on the background description above, the writer is interested in conducting a research study entitled "Analysis of Students' Adversity Quotient in Solving Problems of Mathematical HOTS Problems". The topic of the problem in this study was studied with a qualitative research approach with a problem limitation on the concept of adversity quotient (AQ), the ability of madrasah students to solve math HOTS problems in mathematics learning. The formulation of this study's situation is how the AQ level of madrasah students solve mathematics HOTS problems in mathematics learning. *This study aimed* to describe the AQ level of students in solving mathematics HOTS problems in mathematics learning.

A HOTS question is a math problem if there is a challenge that requires students' creativity and skill in thinking to build an appropriate and correct solution strategy. The characteristics of HOTS questions were (1) the questions measured students' higher-order thinking abilities and skills; (2) non-routine questions; and (3) problems based on contextual issues. HOTS questions are also part of the concept of thinking skills developed based on Bloom's taxonomic model. The level of Bloom's taxonomic thinking skills can be seen in Figure 1 below.

HOTS questions are part of problem-solving. Authors [5] define a problem formally as follows: "A problem is a situation, quantitative or otherwise, that confront an individual or group of individual, that requires resolution, and for which the individual sees no apparent or apparent means or path to obtaining a solution. This definition explains that the problem is a situation faced by a

person or group that requires an explanation. Still, the individual or group does not have a direct way to determine the answer. Author [7] states that there are two types of mathematical problems, namely:

- (1) the issue to find, problems that aim to find, determine, or obtain the value of an object that is not stated in the question;
- (2) problem to prove, problems that require a procedure to show whether a statement is true or not.

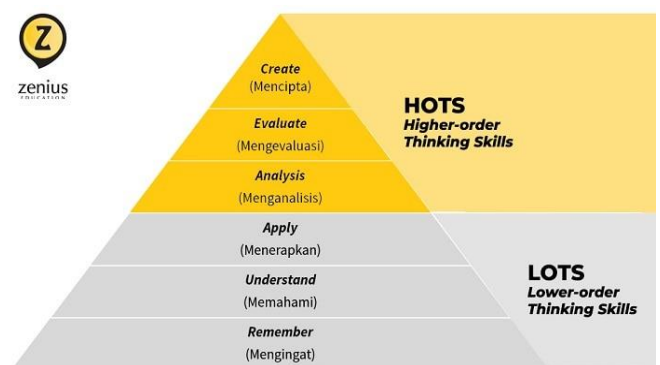

Figure 1 – Bloom's Taxonomy Thinking Skills Level [2]

The completion of HOTS questions is different problem-solving strategies used to answer low-order thinking skills (LOTS) questions. Problem-solving is one of the abilities that must be developed in solving mathematics HOTS problems. Problem-solving is seen as a process that provides a context between students' concepts and skills to build from learning materials. In solving HOTS questions, students' willingness to be involved in a problem is needed because students can develop themselves to be constructive and reflective in solving problems. Besides, the teacher's ability to solve HOTS questions can be fostered through mathematics learning which develops aspects of student mathematical problem solving, namely (1) building mathematical knowledge through problem-solving; (2) implementing and adapting a variety of appropriate strategies to solve problems; (3) observing and developing the process of solving mathematical problems; and (4) solving math problems that arise in other contexts.

In solving HOTS questions, there are several activities carried out by students in obtaining answers to these questions. The familiar stages of problem-solving activities used in mathematics learning are the Polya stage. Author [7] said that there were four stages of activities carried out, namely

(1) understanding the problem. This stage required students' understanding of a problem faced by identifying what was known, what was asked, and what elements were there, numbers, relationships, and associated values and what they are looking for;

(2) planning a solution (devise a plan), this stage the students identify what operations and strategies are involved in solving the problem;

(3) Carry out the project (carry out the plan), this stage what is done in action based on the program that has been designed;

(4) looking back, at this stage, students re-examine the processes that have been carried out during problem-solving.

Author [11] states that the AQ determines student success in a job. Students' success in overcoming difficulties is very much determined by the AQ factor of students in madrasah. AQ is a unique intelligence related to students' ability to face their problems [11]. From the description of the definition of AQ above, it can be concluded that AQ is the intelligence of students' fighting power in facing and overcoming any difficulties encountered in learning mathematics. This means that the higher the student's AQ will positively affect student success in solving HOTS questions.

Author [11] states that there are three forms of AQ, namely (1) AQ as a new conceptual form of work in understanding and enhancing types of success; (2) AQ as a measure of response to adversity; and (3) AQ as a form of essential scientific tools in improving any reaction to adversity. Also, author [11] identifies individuals into three groups, namely: (1) a quitter is someone who stops in the middle of the road; (2) a camper is someone who feels satisfied in a particular position; and (3) a climber is someone who wants to continue to be successful.

Authors [10, 11] say that AQ has four main dimensions, namely:

(1) control (C), C means how much power a person feels over challenges or difficulties at work;

(2) Origin and ownership (O2), O2 means how a person views the source of the problem and how much is involved in overcoming difficulties;

(3) Reach (R), R denotes the extent to which these difficulties reach other parts of a person's life;

(4) Endurance (E), E means how one's endurance in dealing with problems that arise in work.

METHODS

This research is descriptive qualitative research. The study was conducted at one of the State MA in East Lombok with 47 students of class XI consisting of 13 male students and 34 female students. The technique of taking participants by using a purposive sampling technique. Data collection was carried out by test and non-test. The test was conducted to measure the students' ability to solve mathematics HOTS questions, and the non-test was undertaken to determine the AQ level of students.

The data obtained will then be analyzed both from test and non-test data. The objective is to get a description of the AQ of students in solving mathematics HOTS problems. Knowing the level of student adversity quotient, the researcher developed a questionnaire guideline for students' AQ response profile based on the four-dimensional AQ indicator. The AQ questionnaire uses a Likert scale. The Likert scale is used to measure people's attitudes, responses, and perceptions towards a social phenomenon. According to [1], the criteria for grouping can be seen in the following table.

Table 1 – Criteria for Student Adversity Quotient Level (AQ)

The score of Adversity Quotient (X)	Classification
$X < (\mu - 1,0\sigma)$	Quitter
$(\mu - 1,0\sigma) \leq X < (\mu + 1,0\sigma)$	Camper
$(\mu + 1,0\sigma) \leq X$	Climber

Notes: μ – Average AQ score, σ – Standard deviation of AQ score

The components of data analysis activities in this qualitative research, namely

(1) data reduction, this stage the researcher reduces the field finding data either through written tests, AQ questionnaires, interviews, observations, and documentation studies;

(2) data display, the researcher presents research data in the form of descriptive data on the students' abilities, difficulties, moderate Islamic thinking, and AQ in solving HOTS math problems;

(3) data conclusions: drawing / verifying, the researcher uses the analysis results to present the data on the data display in making descriptions of the abilities, difficulties, Islamic moderation

thinking, and AQ of students in solving HOTS math problems.

In testing the validity of data or findings, researchers apply validation procedures, such as triangulation, member checks, negative case analysis, an extension of observations, retention of persistence, and discussions with peers. In addition to data validation, researchers will also conduct triangulation tests of data sources and data collection techniques.

RESULTS AND DISCUSSION

From the results of a good documentation study of the MA students' problem-solving ability tests in solving HOTS mathematics questions, it can be seen that 70% of students have a language difficulty, 27% of students have a problem in modeling, and 40% of students have difficulty in application. This is based on the indicators set by the researcher in knowing the abilities and issues of students in solving mathematics HOTS problems, namely:

(a) the language aspect, namely (1) students do not understand the meaning of keywords, and (2) students do not understand the importance of the sentence in the problem;

(b) conceptual aspects, namely (1) students are not able to make representations, and (2) students do not understand strategies;

(c) applied aspects, namely (1) students cannot use methods, (2) students are wrong in the process, and (3) students do not verify answers.

Also, the results of interviews, observations, and field notes showed that students quickly gave up solving HOTS questions. There was no relationship between students' problem-solving skills and students' AQ levels in solving HOTS math problems.

In connection with class XI students' adversity quotient, the following results of the AQ level distribution of class XI MA students in solving HOTS Mathematics questions can be seen in the table below.

Table 2 – AQ Level of Class XI MA Students

No	Criteria	Classification	F	%
1	$X < 74.91$	Quitter	8	17
2	$74.91 \leq X < 96.53$	Camper	29	62
3	$96.53 < X$	Climber	10	21

Based on the table above, it can be seen that the level of adversity quotient of class XI MA students, namely 17% of students have low AQ levels, 62% moderate levels, and 21% high-level students. This data can provide sufficient information for the madrasah, especially teachers, in knowing students' AQ level in mathematics learning. From this data, it can also be seen that most of the class XI students have a moderate AQ level (camper) so that this data represents that students need to get attention, motivation, and teacher guidance so that students do not give up easily and give up hope in facing all obstacles in learning mathematics especially when students solve Mathematics HOTS questions.

From the AQ questionnaire results, it can also be seen that the level of each AQ dimension of class XI MA students in facing a problem. The following is the level data for the AQ dimensions of students in each size:

Control (C). The process of analyzing the findings of students' level control data on the questionnaire results was carried out in the same way as the AQ level analysis of students by grouping the control level of students into three classes, namely low, medium, and high levels. The distribution of student control levels can be seen in the table below:

Table 3 – Level of Control for Class XI MA Students

No	Criteria	Classification	F	%
1	$X < 18.28$	Quitter	10	21
2	$18.28 \leq X < 24.34$	Camper	31	65
3	$24.34 < X$	Climber	6	14

This data certainly provides sufficient information to all school members for consideration, especially teachers knowing the level of student self-control in mathematics learning. However, the percentage of student self-control is greater than the rate of low and high levels. However, the portion of students' self-control at a low level is more significant than the share of students' self-control at a high level. This indicates the need for teacher guidance in controlling students' self-control so that students do not carry out any activity that can harm and harm themselves both in school and outside school.

Origin and ownership (O2). The process of analyzing students' O2 level data findings on the AQ questionnaire results was carried out in the same

way as the AQ level analysis of students by grouping students' O2 levels into three levels, namely low, medium, and high levels. The distribution of students' O2 levels can be seen in the table below.

Table 4 – O2 Level Students of Class XI MA

No	Criteria	Classification	F	%
1	$X < 20.83$	Quitter	7	14
2	$20.83 \leq X < 26.27$	Camper	32	69
3	$26.27 < X$	Climber	8	17

This data illustrates that the percentage of O2 levels in the medium category is more than the share of O2 groups for students in the low and high classes. This information is sufficient to be used as input and consideration for teachers in providing useful guidance in learning and forming good self-recognition characters in knowing the source of the problem and finding a way out of students' education issues.

Reach (R). Analyzing student reach level data findings on the AQ questionnaire results is carried out in the same way as the AQ level analysis of students by grouping them into three levels: low, medium, and high levels. The distribution of student reach levels can be seen in the table below.

Table 5 – Student Reach Levels of Class XI MA

No	Criteria	Classification	F	(%)
1	$X < 16.66$	Quitter	11	24
2	$16.66 \leq X < 22.51$	Camper	31	66
3	$22.51 < X$	Climber	5	10

This data provides information that the percentage level of reach (Students) in the high category is smaller than the percentage level of space (Students) in the low and medium classes. This means that it is essential for students to be given motivation and guidance so that students' reachability in learning is better or increases their hard skills and soft skills in learning mathematics.

Endurance (E). The process of analyzing the findings of students' endurance level data on the AQ questionnaire results was carried out the same as the analysis of students' AQ levels by grouping students' endurance levels into three groups, namely low, medium and high classes. The distribution of students' endurance levels can be seen in the table below.

Table 6 – Endurance Levels of Class XI MA Students

No	Criteria	Classification	F	(%)
1	$X < 16.84$	Quitter	8	17
2	$16.84 \leq X < 25.71$	Camper	26	55
3	$25.71 < X$	Climber	13	28

This data provides information that students' level of endurance in the high category is lower than that of students in the medium class even though the percentage is still higher than those in the low class. However, it appears that the percentage difference between high and low levels is not much different. This means that the student's endurance in facing a challenge or difficulty is still low so that guidance and motivation from the school, especially teachers, are expected to be able to motivate students that students can overcome and find solutions to every problem, both problems that include learning and other issues.

Based on the document data of the results of students' abilities in solving HOTS questions and the results of the questionnaire on the AQ profile of students in solving mathematics HOTS questions, it illustrates that there is no relationship between the level of students' mathematical problem-solving abilities and the AQ level of students in mathematics learning. This is shown in some students with moderate AQ level having high mathematical problem-solving skills. Also, not a few students with low AQ levels have mild mathematical problem-solving skills.

CONCLUSIONS

Based on the findings and discussion in this study, it can be concluded that most students easily give up and give up hope in facing difficulties in solving HOTS questions. The AQ level of students cannot determine students' ability to solve mathematics HOTS problems. This is because students who have a high AQ level cannot necessarily solve math problems at a high level either. Also, students with low AQ levels do not necessarily have low AQ dimensions and dimensions C, O2, R, and E. In students' AQ levels, the levels of each size C, O2, R, and E can be the same or different. Students also have difficulty in several factors, namely the language, concept, and application factors in solving HOTS Mathematics questions.

For students, the research results can be used as material for self-reflection in mathematics learning to improve math problem-solving

competencies and the level of adversity quotient in education.

For teachers, the research results can be used as a positive input as a trigger for improving performance and competence in learning in helping

students improve their problem-solving abilities and AQ level in learning.

For researchers, this study's results can be used as material for further research on the same topic in mathematics learning with a different approach.

REFERENCES

1. Azwar, S. (2013). *Penyusunan Skala Psikologi*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.
2. Febrian, R. (2018). *Soal-soal HOTS yang Bikin Siswa Pusing Itu Penting*. Retrieved from <https://tirto.id/soal-soal-hots-yang-bikin-siswa-pusing-itu-penting-cStV>
3. Hidayat, W., & Sariningsih, R. (2018). Kemampuan Pemecahan Masalah Matematis dan Adversity Quotient Siswa SMP Melalui Pembelajaran Open Ended. *JNPM (Jurnal Nasional Pendidikan Matematika)*, 2(1), 109. doi: [10.33603/jnpm.v2i1.1027](https://doi.org/10.33603/jnpm.v2i1.1027)
4. Jainuri, M., & Riyadi, S. (2017). Eksperimentasi Model Sinektik Terhadap Kemampuan Pemecahan Masalah Matematis dan Self Efficacy Siswa. *EDUMATICA*, 7(02), 51–60. doi: [10.22437/edumatica.v7i02.4106](https://doi.org/10.22437/edumatica.v7i02.4106)
5. Krulik, S., Rudnick, J. (1995). *The New Source book for Teaching Reasoning and Problem Solving in Elementary School*. Boston: Temple University.
6. Niky Amanah, L. (2017). Pengaruh Adversity Quotient (AQ) dan Kemampuan Berpikir Kritis Terhadap Prestasi Belajar Matematika. *Perspektif Ilmu Pendidikan*, 28(1), 55. doi: [10.21009/pip.281.7](https://doi.org/10.21009/pip.281.7)
7. Polya, G. (1973). *How to solve It*. New Jersey: Princeton University Press.
8. Saleme, Z., & Etchells, M. J. (2016). *A Case Study: Sources of Difficulties in Solving Word Problems in an International Private School*. *Electronic International Journal of Education, Arts, and Science*, 2, 149-163.
9. Seifi, M., Haghverdi, M., & Azizmohamadi, F. (2012). *Recognition of Students' Difficulties in Solving Mathematical Word Problems from the Viewpoint of Teachers*. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 2(3), 2923-2928.
10. Shivaranjani. (2014). *Adversity Quotient: One Stop Solution to Combat Attrition Rate of Women in Indian IT Sector*. *International Journal of Business and Administration Research Review*, 1(5), 181–189.
11. Stolz, P, G. (2005). *Adversity Quotient: Mengubah Hambatan Menjadi Peluang*. Jakarta: Grasindo.

Validation of Scientific-Based Physics Learning Modules to Improve Critical Thinking Skills in Dynamic Fluid Materials

Alpi Zaidah¹, Ermila Mahariyanti¹

¹ *Institute Pendidikan Nusantara Global*

07 Aik Mual, Praya, Central Lombok, 83511, Indonesia

DOI: [10.22178/pos.65-5](https://doi.org/10.22178/pos.65-5)

LCC Subject Category: [LB2300-2430](#)

Received 16.11.2020

Accepted 20.12.2020

Published online 31.12.2020

Corresponding Author:

Alpi Zaidah

hamidi@unram.ac.id

© 2020 The Authors. This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 License](#)

Abstract. This study aims to obtain a valid scientific-based physics learning module to improve critical thinking skills in Dynamic Fluid material for high school/MA students. This study uses a research development design and approach or is included in development research. In this study, a scientific-based physics learning module was developed. The development of this module refers to the development of the (4-D model) proposed by Thiagarajan. This model consists of 4 development stages, namely (*Define, Design, Develop, and Disseminate*). However, this study is only limited to the development stage, namely the validation stage. The validation test is a theoretical validation. Namely, assurance carried out by experts in their fields. The confirmation includes material, media, language, teacher and peer validation. The research results found that the physics-based learning module was scientifically based on improving critical thinking skills in Dynamic Fluid material for high school / MA students, which were developed to meet the validity criteria.

In conclusion, the physics-based learning module to improve critical thinking skills in Dynamic Fluid material for high school / MA students is very well developed.

Keywords: Physics Learning Module; Scientific; Critical Thinking Skills.

INTRODUCTION

The development of technology and information in the 21st century develops rapidly, which changes human life patterns and impacts education. In education development, students must have critical thinking skills, communication, leadership, collaboration, adaptability, productivity and accountability, innovation, the ability and spirit of *entrepreneurship*, and access and analyze information [2]. Curriculum 2013 is a curriculum that can improve and balance *soft skills* and *hard skills* attitudes, skills and knowledge [7]. Therefore, education needs to be implemented optimally to produce quality graduates to face future challenges.

The learning approach used in the 2013 curriculum is scientific. Author [10] learning with a scientific method has the following characteristics: student-centred involves scientific process skills in constructing concepts, laws or principles, involves cognitive processes that can stimulate intellectual development, especially high-level skills, and can develop student character.

Critical thinking is the essential part and is very hotly discussed by scientists from both the education and general fields. Authors [6, 12] state that critical thinking is an activity such as interpretation, analysis, concluding, evaluation, explaining and self-regulation. The scientific learning process is expected to improve the necessary thinking skills to create productive, creative, and innovative students. This is consistent with [1] said that the scientific approach significantly affects learning outcomes by controlling critical thinking skills. The study conducted by the author [16]. Concluded that scientific learning in the learning process makes the learners work together more collaboratively, more active participation, and educating more students are student-centred.

Learning is a process of interaction between teachers and students and with students to acquire new knowledge supported by various media, learning resources and methods that suit their needs [7]. So learning is a reciprocal relationship between teachers and students and relationships among students using multiple learning resources

and models to acquire knowledge. Learning activities should involve all the psychophysical aspects of students both physically and spiritually so that behaviour changes can occur quickly and correctly, both related to learning, attitudes and skills [9].

Learning resources and media that is not optimal makes student learning outcomes less, so we need a medium to foster interest and a new learning atmosphere to increase students' interest and critical thinking skills, namely by developing teaching materials. The teacher needs teaching materials as information, tools, or texts useful for planning and studying learning [8]. One of the teaching materials that can be developed is a module.

The learning module is the smallest unit of teaching and learning programs studied by students individually or taught by themselves *self-instructional* [21]). According to [21] Modules are printed teaching materials designed to be reviewed independently by learning participants. Modules are also called media for independent learning because they are equipped with self-study instructions that students can understand [11]. Research [17] that approach with modules provides flexibility for distance learning for learners. Learning modules will be more effective because they can understand the individual, small group, and large group. The module has the advantage that the students can learn and for learners to evaluate their learning results.

The currently developed modules must be closer to the learning approach used in the 2013 curriculum, namely the scientific method. A scientific-based physics learning module was designed on dynamic fluid material for class XI high school students based on this background.

METHODS

The research was conducted at MA Cendekia NW Aiklomak, East Lombok. The research and development model used is the 4D model developed by [20]. The 4D stage consists of the define, design, develop, and disseminate stages. This paper reviews the Develop stage, namely revising the initial draft of teaching materials (modules) that have been compiled at the design stage. Revisions are based on a validation process carried out by material experts, media experts, linguists, teachers and peer reviews. Each validator is an expert in their field with a minimum educational qualification of S2. Research instruments at the Develop

stage are module validation sheets by material experts, module validation sheets by media experts, module validation sheets by linguists, module validation sheets by teachers and module validation sheets by peer reviews or peers. Qualitative descriptive data analysis is used to process qualitative data in the form of suggestions, criticisms, and comments from the validators. The study was carried out by classifying and describing the qualitative information obtained from the expert validation sheet. The data will be converted in percentage form using the following formula (Table 1).

Table 1 – The modified Likert Scale Validity Criteria

Persentase	Criteria
0-20	Bad
21-40	Not bad
41-60	Pretty good
61-80	Good
81-100	Very good

Source: [13]

The final assessment of module validation results was adapted to [18] with *Natural cut off*. The assessment results are the validation results by material experts, media experts, linguists, teachers, and *peer reviews*. If the average score of the assessment results is greater than the lower limit score, it can be concluded that it is feasible to use.

RESULTS AND DISCUSSION

This research was conducted to produce a scientific-based SMA / MA class XI physics module on dynamic fluid material. This printed module is arranged following the core competencies and necessary competencies according to the 2013 curriculum. The module is equipped with scientific-based module learning activities that can direct students to scientific steps with five learning steps (5M), including observing, asking, trying, reason, and communicating. To attract students' interest and motivation, the module is equipped with pictures, illustrations and writing language that is also easy to understand. The development of scientific-based learning modules is based on 4-D modules: *Define, Design, Develop, and Disseminate*.

There are two essential criteria in developing a module: validation of the module's contents and benefits after being tested [14]. Authors [15] stated that doing a module required a content

validation process and limited trials with the subject real. This study focuses on module validation testing before it is tested on real subjects. Validation is carried out on the developed *module draft I* to determine the feasibility of using the module. According to [4], verification is done by asking for help from experts who master the studied competencies. Product trial data includes data on the material expert module's validation results, media expert, linguist, physics teacher, and peer review. The results of the expert validation can be seen in Table 2.

Table 2 – Module Validation Results

No	Validator	Ideal Percentage	Category
1	Material Expert	93	Very good
2	Media Expert	98	Very good
3	Language Expert	88	Very good
4	Teacher	90	Very good
5	Teacher	91	Very good
6	Teacher	90	Very good
7	Peer Review	86	Very good
8	Peer Review	93	Very good

Based on the validation results in Table 2, an analysis of the cut-off calculation is then carried out to determine the module's feasibility.

The math shows that the assessment's average value is more than the cut off value ($92 > 91$).

It can be concluded that the module is suitable for use as teaching material in learning physics. Some suggestions from the validator are presented in Table 3.

Tabel 3 – Suggestion and Revised result from the validator

No	Suggestion	Revision I
Linguist Validator (Content Eligibility)		
1	Some pictures not available with the source image	A picture that has not given a source has been shown an image source
2	Several phenomena are replace	The phenomena have been replaced according to the suggestion
3	Some grammar is not correct	Grammar has been corrected according to the suggestion

No	Suggestion	Revision I
Linguist Validator (Language Eligibility)		
1	Still found some word is not suitable with EYD (Improved Spelling)	Words that are not suitable with EYD have been corrected
2	There are still incorrect punctuation mark	The wrong punctuation has been corrected according to the suggestion
3	Use of Capital and Non-Capital alphabet not perfect	Correction of Capital and non-Capital alphabet have been corrected
Media Expert Validator (Graphic and Presentation Eligibility)		
1	Table no lines	The table is added lines
2	Glosarium was moved to the front after the preliminary	The location of Glosarium have been moved to the front
Peer Review		
1	Consistency of writing is concerned (we, you, us)	Consistency writing (you)
2	Use of Affixes there are still not suitable	Use of Affixes has been fixed
Reviewer		
1	In Practicum (Learning Activities I, II and III) expected that the tools and materials and procedures are adjusted according to experiments result	In Practicum (Learning Activities I, II, III) the tools and materials and procedures have been adjusted according to experiments result

Based on table 3, a revised *draft I* module was produced according to suggestions from validators, teachers and peers. The resulting scientific-based physics module is suitable for use in learning in class XI SMA / MA. Through this module, students can study independently because students can study anywhere and anytime. The material in the module is by the 2013 curriculum and is based on scientific learning.

CONCLUSION

Physics-based scientific learning module to improve critical thinking skills on the theme of dynamic fluids is a learning module developed based on scientific-based learning syntax. The module is said to be feasible because it has gone through several feasibility tests. Based on the feasibility test, the module is categorized as possible, which is supported by calculation results that show an

average value of 92 more significant than the cut off assessment of 91.

Based on the research results, several suggestions are proposed, namely: 1) The scientific-based physics learning module that has been developed can be used as a reference for developing modules on other materials by considering the needs and characteristics of students; 2) students who are sampled should be given a clear understanding of scientific-based learning; 3) schools should provide learning support facilities such as laboratories that can support teachers in implementing

physics-based physics learning modules, and 4) the deficiencies and imperfections of the modules/products that have been produced should be used as insights to develop even better products.

ACKNOWLEDGEMENT

This writing gets a lot of help for writers. Therefore, thank you, especially to Mr Dr A. Thalib, MA as Rector of the Global Nusantara Institute of Education.

REFERENCES

1. Asta, I., Agung, A., Widiani, I. (2015). *Pengaruh pendekatan saintifik dan kemampuan berpikir kritis terhadap hasil belajar IPA*. *EJournal PGSD Universitas Pendidikan Ganesha*, 3(1), 1-10.
2. Barry, M. (2012). *What skills will you need to succeed in the future?* Retrieved from <https://visual.ly/community/Infographics/business/what-skills-will-you-need-succeed-future>
3. Daryanto. (2013). *Menyusun Modul*. Yogyakarta: Gava Media.
4. Depdiknas. (2008). *Teknik Penyusunan Modul*. Jakarta: Direktorat Jenderal Manajemen Pendidikan Dasar dan Menengah.
5. Facione, P. A. (2015). *Critical thinking: what it is and why it counts*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/251303244_Critical_Thinking_What_It_Is_and_Why_It_Counts
6. Fadlillah. (2014). *Implementasi Kurikulum 2013 Dalam Pembelajaran SD/MI, SMP/MTs, & SMA/MA*. Yogyakarta: Ar-Ruzz Media.
7. Hamdani. (2011). *Strategi Belajar Mengajar*. Bandung: CV Pustaka Setia.
8. Hanafiah dan Cucu Suhana. (2012). *Konsep Strategi Pembelajaran*. Bandung: Refika Aditama.
9. Cecily, H., & Omoush, A. (2014). *Efficacy of Problem Based Learning (PBI) Over Lecture Method in Enhancing the Critical Thinking Skills and Problem Solving Ability Among Nursing Students in KSA*. *International Journal of Educational Science and Research*, 4(5), 1-8.
10. Hosnan, M. (2014). *Pendekatan saintifik dan kontesktual dalam pembelajaran abad 21*. Bogor: Ghalia Indonesia.
11. Prastowo, A. (2014). *Pengembangan Bahan Ajar Tematik: Tinjauan Teoritis dan Praktik*. Jakarta: Kencana.
12. Ryberg, Th. (2010). Implementation of Scientific Approach for Activities Laboratory. *Journal Paedagogy*, 32, 45-68.
13. Ricketts, J. D., & Rudd, R. D. (2005). Critical Thinking Skills of Selected Youth Leaders: The Efficacy Of Critical Thinking Dispositions, Leadership, And Academic Performance. *Journal of Agricultural Education*, 46(1), 32-43. doi: 10.5032/jae.2005.01032
14. Riduwan. (2012). *Skala Pengukuran Variabel-Variabel Penelitian*. Bandung: Alfabeta.

15. Rozubi, N., Poh Li, L. (2015). *The Development of Psychological Well-Being Programme Based on Six Factormodel Psychological Well-Being RYFF (1989)*. *International Journal of Information Research and Review*, 2(9), 1176-1180.
16. Russel, J. D., & Johanningsmeier, K. A. (1981). *Improving competence through modular instruction*. USA: Kendall-Hunt Publishing Company.
17. Sejpal, K. (2013). *Modular Method of Teaching*. *International Journal for Research in Education*, 2(2), 169-171.
18. Sugiyono. (2015). *Metode Penelitian dan Pengembangan (Research and Development*. Bandung: Penerbit Alfabeta.
19. Thiagarajan, S. (1974). *Instructional Development for Training Teachers of Exceptional Children*. Minesota: Indiana University.
20. Septiani, W. (2009). *Pendekatan Kombinasi Metode AHP dan Metode Cut Off Point pada Tahap Analisis Keputusan Perancangan Sistem Informasi Penjualan PT. X*. Undip: Jurnal Teknik Industri, 4(3), 195-204.
21. Winkel, W. (2009). *Psikologi Pembelajaran*. Yogyakarta: Media Abadi.

Обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Substantiation of Pedagogical Conditions of Forming Professional Competence of Future Educators of Preschool Educational Institutions

Аліна Дмитренко¹

Alina Dmytrenko

¹ *Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University*

24 Kyievo-Moskovska Street, Hlukhiv, 41400, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.65-8](https://doi.org/10.22178/pos.65-8)

LCC Subject Category:
[LB1775-1785](#)

Received 15.11.2020
Accepted 28.12.2020
Published online 31.12.2020

Corresponding Author:
alinadmytrenko1990@gmail.com

© 2020 The Author. This article
is licensed under a Creative
Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті проаналізовано і систематизовано зміст понять «педагогічні умови», «загальні педагогічні умови», «специфічні педагогічні умови». На основі аналізу поданих термінів наведено власне тлумачення поняття «педагогічні умови в системі підготовки майбутніх вихователів» та «специфічні педагогічні умови». У статті визначено і розглянуто комплекс педагогічних умов щодо формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Описано специфічні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх вихователів: суттєве збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних із опануванням інноваційних технологій в освіті; налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання; поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів.

Ключові слова: педагогічні умови, умови, загальні педагогічні умови, специфічні педагогічні умови, майбутні вихователі, освітній процес.

Abstract. The article analyzes and systematizes the content of the concepts «pedagogical conditions», «general pedagogical conditions», «specific pedagogical conditions». Based on the given terms' analysis, the own interpretation of the concept «pedagogical conditions in the system of training future educators» and «specific pedagogical conditions» is presented. The article defines and considers a set of pedagogical conditions for the formation of professional competence of future preschool education educators. The article describes specific pedagogical requirements for the construction of professional competence of future educators: significant enrichment of the content of professional disciplines, related to the mastery of innovative technologies in education; establishing a creative educational environment focused on the formation of students' creative approach to learning; improving the methodological organization of students' independent work.

Keywords: pedagogical conditions, general pedagogical conditions, specific pedagogical conditions, future educators, educational process.

ВСТУП

Концептуальні зміни пріоритетів в системі освіти взагалі та сучасні вимоги до технології дошкільного виховання зокрема передбачають модернізацію структури освітнього процесу підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти в частині видозміни підходів до визначення педагогічних умов фор-

мування їх професійної компетентності за рахунок оновлення змісту освітнього процесу та переформатування традиційних прийомів і засобів навчальної діяльності.

У такий спосіб термін «вимога» за своєю робочою сутністю передбачає формування певного завдання, звернення або замовлення, яке хтось ставить перед кимось [18, с. 434].

Водночас будь-яке завдання – це є задекларовані до здійснення обсяги робіт, які можуть бути виконаними за виявом чітко означеної мети і певних умов, що саме й забезпечують вирішення даного завдання. Отже, будь-яка вимога є тим каталізатором, що завбачує набуття специфічного завдання та обумовлює рамкові умови щодо його успішного виконання.

Педагогічні умови в заданому напрямі визначаються як обставини, від яких залежить та за відповідності з якими проваджується цілісний педагогічний процес навчання майбутніх фахівців освітньої (у т. ч. дошкільної) галузі [22, с. 243]. У цьому аспекті педагогічні умови мають визнавати галузеві вимоги конкретного фахового напрямку та забезпечувати обумовлену відповідними стандартами вищої освіти кваліфікаційну результативність професійного рівня педагогів.

У такий спосіб педагогічні умови слід розглядати як оптимальний комплекс зовнішніх (екзогенних) та внутрішніх (ендогенних) чинників, які показують вплив на ефективність навчального процесу в окремій ланці освітньої системи країни. За наданого підходу педагогічні умови – це утворене за дії екзогенних та ендогенних чинників таке освітнє середовище, де можуть бути налагодженими: з одного боку, раціональна побудова освітнього процесу, а з іншого боку, ефективний формат підготовки фахівців педагогічної справи.

З точки зору формування педагогічних умов в системі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти слід виокремити позиції, що представили: Г.Беленька [1], О.Листопад [11], Л.Машкіна [14] та інші дослідники. У цих та сумісних до них за проблематикою розвідках вчені приводять особисті варіації визначення терміну «педагогічні умови», кожна з яких може слугувати базою для авторського пояснення цієї дефініції у векторі тематики дослідження.

Отже, педагогічні умови в системі підготовки майбутніх вихователів – це є середовище, у якому здійснюється формування професійної компетентності фахівців дошкільної освітньої ланки за урахуванням галузевих вимог освітньої парадигми та уможливленого отримання кваліфікаційної результативності стосовно фахового рівня майбутнього педагога – випускників закладу вищої освіти.

Оскільки суспільство визначає подані вимоги перед дошкільною освітою, то коректно стверджувати, що тотожні виклики воно, суспільство, має на вимогу і до сьогоднішніх чи майбутніх фахівців дошкільної освітньої галузі, як безпосередньо відібраних та навчених виконавців державного замовлення. Реалізація позначених вимог потребує створення комплексу педагогічних умов у формі певних обставин, факторів або чинників екзогенного (зовнішнього) й ендогенного (внутрішнього) середовищ. За тим у класичному сприйнятті під зовнішніми умовами (факторами) слід розуміти наявні перетворення у суспільно-політичній та науково-економічній системах країни (рисунок 1), тоді як внутрішні чинники обумовлюються елементами змінної структури реального освітнього процесу: спрямованістю, методологією, змістом, організацією, формою, технологією, оснащенням тощо.

У цьому випадку відібрані елементи освітнього процесу, як педагогічні умови його провадження, вважаються: 1) основними, тобто тими, що були виокремлені із об'ємного масиву факторів зовнішнього і внутрішнього системних середовищ; 2) узагальненими, які є співпадаючими у відношенні до різних ланок та рівнів освітньої системи. Даний підхід є вельми актуальним, оскільки з точки зору традиційного світогляду термін «умова» – це філософська категорія, що відображує універсальне відношення речі до тих обставин, факторів, чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ, які, власне, обумовлюють її виникнення і подальше існування [25, с. 286]. Наявність виділених з масиву універсальних умов чинників, що є відносними до певної речі, певного явища або певного процесу, і забезпечує прояви феномену трансформації потенційних можливостей в наявний результат.

Деталізований аналіз елементів освітнього процесу (рисунок 2) уможливлює надання стислих роз'яснень щодо їх функціонального призначення:

Напрямок показує визначену спрямованість освітнього процесу у тій чи іншій ланці формування професійної компетентності кваліфікованого педагога.

Зміст демонструє загальну структуру навчальної програми та послідовність викладення основних дисциплін за планом підготовки майбутніх фахівців.

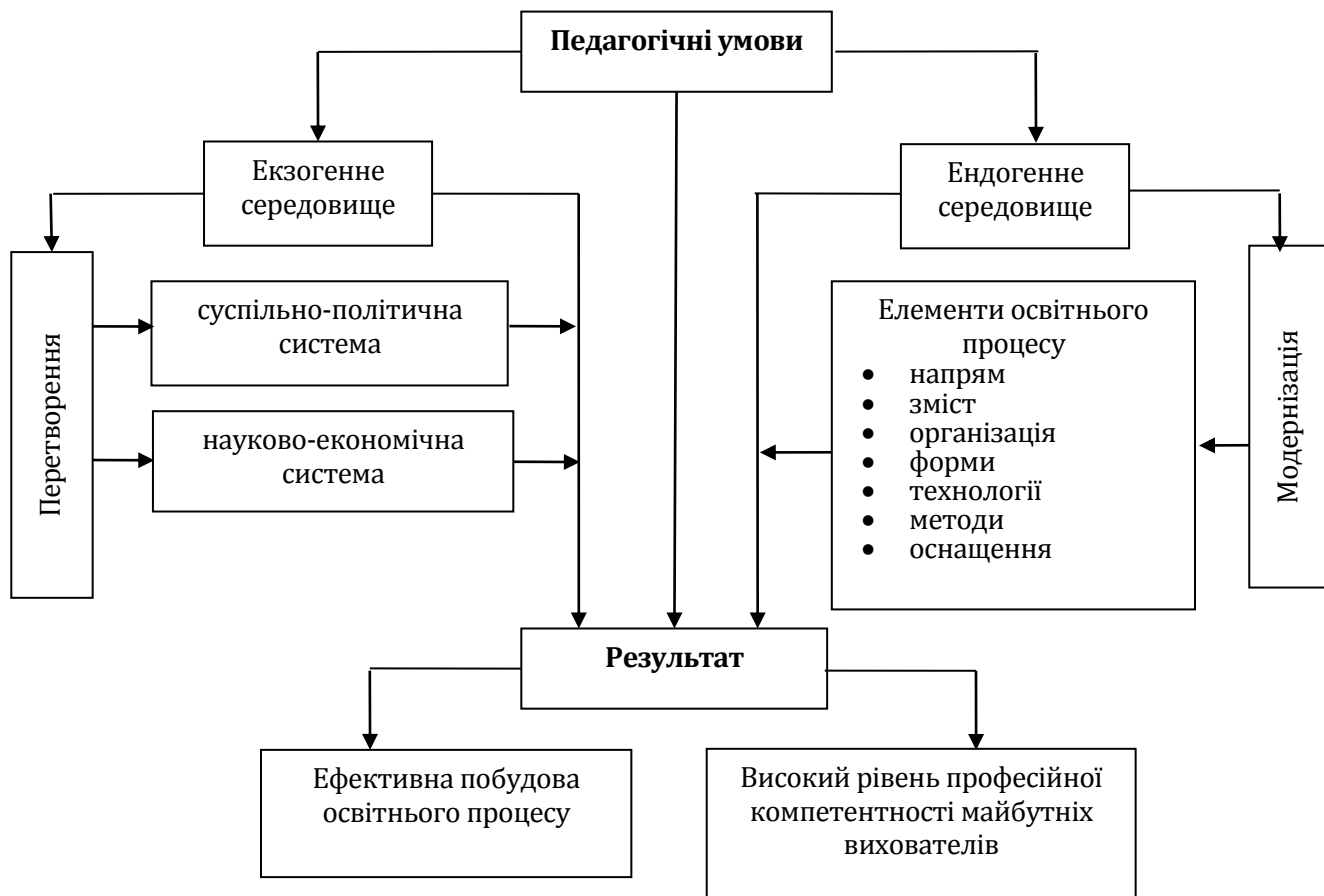

Рисунок 1 – Узагальнена схема сукупності педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Організація завбачує планування навчально-виховної процедури на засадах особистісно-зорієнтованого та компетентнісного підходу до навчання.

Форми адаптують науково-методологічні принципи й установки освітнього процесу до їх практичного застосування у роботі зі студентами.

Технології надають ефективності і результативності навчальному процесу у відповідності з акмеологічними особливостями студентської аудиторії.

Методи супроводжують і пояснюють зміст та технології навчального циклу з урахуванням вікових психолого-педагогічних особливостей студентів.

Оснащення передбачає застосування сучасних інформаційних технологій, у т. ч. для ведення самостійної роботи студентів у форматі дистанційної взаємодії.

Позначені вище узагальнені (тобто такі, що увібрали у себе характерні риси, притаманні усім ланкам та рівням системи освіти) педагогічні умови провадження реальної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у контексті формування їх професійної компетентності можуть бути розбиті на окремі групи, що обумовлюють ту чи іншу функціональну сферу системи навчання.

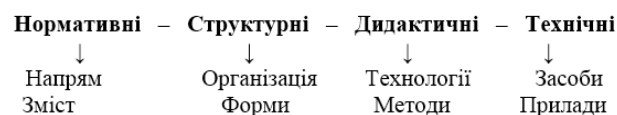

Рисунок 2 – Функціональні групи педагогічних умов в системі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Термін «педагогічні умови» Н. Литвинова [13, с. 110] трактує як визнані обставини, що, з одного боку, сприяють підвищенню резуль-

тативності освітнього процесу у вищій школі, а з іншого боку, забезпечують формування професійної компетентності майбутніх педагогів чітко означеної галузі. За приведеного підходу педагогічні умови розглядаються не як узагальнені чинники, а як спеціалізовані обставини провадження специфічної в системі освіти навчальної діяльності. Іншими словами, за визначенням А. Литвина й О. Мацейко поняття «педагогічні умови» стосується передусім різних аспектів процесу навчання, виховання і розвитку. Воно може вживатися і стосовно цілісної педагогічної системи освіти, і у відношенні її окремих галузевих підсистем чи-то специфічних елементів навчальної діяльності [12, с. 44]. За тим, якщо педагогічні умови у відношенні системи освіти цілком природно можуть бути узагальненими, то педагогічні умови, які безпосередньо стосуються цільових навчальних програм з підготовки майбутніх педагогів тієї або іншої освітньої галузі, повинні бути суто спеціальними у просторі їх фахової підготовки. Такий підхід вбачає моделювання процесу навчання, який стає спрямованим на особис-

тисну підготовку майбутнього фахівця, пов'язуючи аксіологічні характеристики суб'єкта навчання й технологічні підходи до формування його професійної майстерності і творчого піднесення.

За вектором наданого підходу Н. Погоріла зауважує на тому, що педагогічні умови, як сукупність виокремлених (спеціальних, специфічних) обставин, засобів і заходів мають створювати ефективну організацію процесу навчально-пізнавальної діяльності студентів за мети формування їх професійного стилю [15, с. 107]. Таке спрямування педагогічних умов безпосередньо походить із трактування Л. Бірюк поняття «компетентність» у формі соціально-закріпленого освітнього результату, реальних вимог до засвоєння студентами сукупності знань та способів діяльності, стилю поведінки і досвіду у певній галузі суспільної взаємодії [2, с. 49].

Між тим розподіл педагогічних умов на загальні й специфічні зустрічається в багатьох наукових розвідках дослідників у варіаціях, відображених у таблиці 1.

Таблиця 1 – Варіації розподілу педагогічних умов на загальні та специфічні

Автор	Змістовна сутність варіації
Трошкін О., [24, с. 24-25]	У дослідженні наявну сукупність педагогічних умов розбито на дві групи: загальні та специфічні. Під загальними умовами дослідник розуміє організацію навчально-творчої діяльності, проектування змісту навчальних курсів, визначення форм та методів проведення занять, підготовленість викладача та ін. До специфічних педагогічних умов автор відносить окремі види ініціативності студентів у процесі набуття ними того чи іншого рівня професійної компетентності.
Гончаренко Т., [5, с. 107]	Учена виокремлює загальні педагогічні умови як принципи, закони, правила, закономірності тощо. Водночас за процесом вирішення конкретного завдання мають бути сформованими вузькопредметні чи вузькодослідницькі педагогічні умови як такі, що мають суто локальний характер та призначені задля розв'язування заздалегідь визначених навчально-виховних та розвивально-педагогічних завдань.
Литвин А., Мацейко О., [12, с. 44]	За визнанням авторів наукової розвідки загальні педагогічні умови мають спрямованість на змінність у функціонуванні педагогічних систем. Водночас є прийнятними задля тих чи інших педагогічних досліджень такі умови, що встановлюють не першочергове завдання, а поставлені в межах дослідження ті або інші конкретні проблеми.
Голубнича Л., [4, с. 6-7]	У розвідці наведений поділ педагогічних умов на загальні та специфічні у контексті вияву ознак педагогічних технологій. Так, загальні ознаки (умови) притаманні будь-якому процесу у будь-якій галузі. Специфічні ознаки (умови) відносяться до чітко означеного процесу у конкретній галузі.
Сак Т., [17, с. 3-6]	Науковець досліджує загальні і специфічні педагогічні умови як способи дії у педагогічному просторі. Узагальнені способи дії охоплюють усі компоненти навчальної діяльності і стають її орієнтирами. Специфічні способи дії або певні специфічні закономірності стосуються конкретного середовища і мають особистісно-конкретизовану спрямованість.

Подані в таблиці 1 тлумачення знову-таки зосереджують увагу на тій обставині, що задля формування професійної компетентності майбутніх вихователів поряд із застосуванням педагогічних умов загального характеру, мають бути обумовлені й специфічні педагогічні умови, які стосуються налагодження навчального процесу з підготовки фахівців для конкретної освітньої галузі.

Таким чином, за контекстом наведеного дослідження *специфічні педагогічні умови – це сукупність цілеспрямованих обставин, технологій, правил й настанов, які стосуються формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і які націлені забезпечити вимоги освітньої парадигми в реальному освітньому середовищі навчального закладу*. Поняття «специфічні» у заданому випадку будемо сприймати як такі, що характерні для даного процесу й мають своєрідну будову і унікальний склад [20, с. 501].

Аналізуючи зміст специфічних педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх вихователів у процесі штудіювання фахових дисциплін згідно до сформованого плану навчання, доцільно позначити важливість їх добору за вимогами навчальної процедури, такими як: формування позитивної мотивації навчальної діяльності студентів, сприяння всебічному розвитку особистості та її творчих здібностей, отримання практичних навичок за планом самостійної роботи студентів. Таким чином специфічні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є конструкторами фахово-педагогічного і творчо-дидактичного концепту організації освітньої діяльності.

Визначаючи місце і роль фахових дисциплін у ході формування професійної компетентності майбутніх вихователів, є необхідним роз'яснити понятійний конструкт «фахові дисципліни». Оскільки згідно з довідниковим ресурсом термін «фахові» – це такі, що є пов'язаними з наявним чи майбутнім фахом спеціаліста у тій або іншій галузі [1, с. 571], а категорія «дисципліни» – то є певна сфера знання або окремий предмет навчання [8, с. 287], буде логічними встановити, що *фахові дисципліни – це виокремлені навчальні курси, які мають неспростовний вплив на професій-*

не становлення педагога у тій або іншій галузі освіти.

У тлумаченні сучасних представників педагогічної науки дефініція «фахові дисципліни» може вбачати: навчальні дисципліни циклу професійної і практичної підготовки, які забезпечують майбутнього спеціаліста як базовими теоретичними знаннями, так і практичними навичками (В. Боса [26]); певні дисципліни, які входять до циклів професійної та практичної підготовки, й частково дисципліни із циклів загальної та наукової підготовки, що формують і поглиблюють професійну компетентність випускників у певній галузі (Г. Чепорова [27]); сукупність дисциплін, які є основою професійної підготовки майбутнього спеціаліста певної галузі освіти, та які забезпечують майбутньому педагогу підґрунтя для подальшої фахової реалізації (М. Шкабаріна [28]); об'єднання дисциплін нормативної частини, які приналежні до циклу професійної й практичної підготовки майбутніх педагогів (О. Федьович [29]); спеціальні дисципліни, які за своїм змістом спрямовані на підготовку висококваліфікованих спеціалістів (С. Мусійчук [30]); базові або ж класичні дисципліни, які забезпечують ґрунтовну змістову підготовку студентів у траєкторії обраної спеціальності та специфіки навчального закладу, формують свідомість, обізнаність і професійну компетентність майбутніх дипломованих фахівців (І. Коханова [31]).

Обговорення проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців освітньої системи у процесі вивчення фахових дисциплін реалізовували у своїх працях: Л. Іщенко [7], В. Курок [10], Л. Машкіна [14], І. Розмолдчикова [16], С. Тихолаз [23] та інші учені. Визначальним у цих розвідках є узгодження проблеми загальної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до професійної діяльності й встановлення педагогічних умов стосовно формування їх професійної компетентності.

Фахівець І. Розмолдчикова вважає, що процес вивчення фахових дисциплін повинен змістовно поєднувати етапи базової педагогічної освіти та практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей [16, с. 12]. За такого сценарію процес вивчення фахових дисциплін С. Тихолаз розглядає як сукупність інтегративних видів діяльності: навчальної (лекції, семінари, лабораторні роботи), квазі-

професійної (аналіз ситуацій, кейс-метод, фахові та рольові ігри), навчально-професійної (виробнича практика, дослідна робота) [23, с. 167-168].

Зі свого боку Л. Загородня [6, с. 72] зосереджує увагу на тому, що згідно до результатів проведеного дослідницею аналізу фахових дисциплін за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» більшість фахових дисциплін, окрім педагогіки вищої школи і актуальних проблем дошкільної освіти, у більшій мірі спрямовані на формування різновидів професійної компетентності вихователів, аніж функціональних якостей методистів та директорів дошкільних виховних закладів.

Водночас І. Царенко [32] наголошує на тому, що модель традиційного навчання фахових дисциплін у педагогічному ЗВО полягає у засвоєнні на лекціях та під час практичних занять або самостійної роботи «готових знань», які здебільшого мало пов'язані із майбутньою фаховою діяльністю. Між тим знання необхідні педагогу не для їх накопичення, а для подальшого застосування через формування умінь та навичок із використання масиву набутих у ЗВО знань.

Аналіз планів освітнього процесу із підготовки бакалаврів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» визнає можливість виокремити ті навчальні цикли, вивчення яких має якнайбільшою мірою визначати зростання рівня професійності компетентності майбутнього вихователя, аніж не нівелюючи при цьому значення інших дисциплін загальної чи-то професійної підготовки.

Позначений загальний підхід у нашому дослідженні може бути звуженим до трьох найістотніших, на наш погляд, специфічних педагогічних умов:

1. *Суттєве збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних із опануванням інноваційних технологій в освіті*, що дозволить модернізувати навчальний процес підготовки вихователів за напрямом технологізації їх професійної компетентності співвідносно зі змінами у соціально-психологічному «портреті» дошкільника.

2. *Налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання*, що за результатами передбачає розвиток у майбутніх вихователів здатності ви-

находити нестандартні і неочікувані підходи до вирішення тих або інших педагогічних завдань.

3. *Поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів*, що має призвести до розвитку пізнавальної самостійності студентів й формування у майбутніх вихователів позитивної мотивації по відношенню не лише до процесу навчання, а й до подальшої професійної діяльності,

Далі більш детально означимо сутність кожної із специфічних педагогічних умов, що має бути доречним задля виявлення впливу специфічних умов на рівень професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти за процесом їх навчально-виховної підготовки у системі ЗВО. Такий підхід є цілком логічним, адже за Л. Іщенко термін «педагогічні умови» розглядається у сучасній освітній науці як компонент педагогічної системи, що впливає як на її особистісні, так і на процесуальні аспекти [7, с. 82].

Умова перша: Суттєве збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних із опануванням інноваційних технологій в освіті.

Сучасний період розвитку життєдіяльності суспільства є тісно пов'язаним із масштабним приведенням в соціально-освітню систему інноваційних перетворень інформаційно-професійного наповнення. Глобальне розповсюдження інформації і навчальних повідомлень є, за думкою В. Курок [10, с. 263], процесом входження у суспільно-національний освітній простір, що супроводжується значними змінами у процедурі підготовки майбутніх педагогів, пов'язаними із внесенням коректив у методи і технології навчальної взаємодії викладачів і студентів.

Між тим поряд зі збагаченням, оновленням, перетворенням змісту існуючих (класичних) фахових дисциплін у навчальних планах закладів вищої освіти, що готують майбутніх вихователів, можуть з'являтися й оригінальні спецкурси чи спеціально розроблені дисципліни вільного вибору студентів, побудовані у формі модульного структурування на основі авангардних світових практик. Залучення в освітній процес позначених навчальних форм обумовлено зростанням статусу творчої компоненти освіти, яка передбачає активізацію учасників процесу навчання з одночасним зростанням креативно-пошукової самостій-

ності студентів. У цьому напрямі залучення інноваційних технологій, серед яких найбільш дієвими є активні та інтерактивні методики навчання, має стати важливим підґрунтям для нарощення плідної взаємодії викладача зі своїми студентами.

У відповідності до приведеного раніше, реалізація специфічної педагогічної умови суттєвого збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних з опануванням інноваційних технологій в освіті, передбачає коригувальне доповнення змістового наповнення фахових дисциплін в частині оновлення, актуалізації й вдосконалення їх навчального матеріалу та методичних рекомендацій, що, зрештою, має стати до нагоди у підготовці кваліфікованих вихователів дошкільної освіти, які спроможні вирішувати нетипові фахові-практичні й творчо-пошукові завдання.

Умова друга: Налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання.

Вибір наданої специфічної педагогічної умови обумовлюється актуальністю середовищного підходу в освіті та базується на сприйнятті середовища як такого, що створює комфортну атмосферу для існування та розвитку об'єкта або суб'єкта [20, с. 137]. З приведених позицій освітнє середовище корелюється з таким визначенням, як «дійсність, за якої відбувається діяльність людини, яка є спрямованою на утворення чогось». З цим твердженням погоджується С. Гессен, коли стверджує про те, що освітнє середовище – це таке середовище, у якому особистість навчається не тільки-но вільному вибору напрямів досягнення визначеної мети, а й сама приймає участь у досягненні результату [3, с. 64].

Середовище, яке оточує суб'єкта в навчально-виховному закладі, є, згідно з трактовкою Д. Ротфорт [33], і освітнім, і виховним середовищем. Освітнє середовище у цьому ракурсі розглядається як цілісність спеціально організованих умов розвитку особистості. Виховне середовище – це сукупність обставин, що так чи інакше впливають на особистісний розвиток певного суб'єкта й сприяють його входженню у сучасну культуру. У цьому разі під освітньо-виховним середовищем учена визнає спеціально організовану педагогічну взаємодію чи-то структуровану систему педагогічних факторів та умов формування со-

ціально-професійного рівня окремо взятого суб'єкта громадської спільноти, як майбутнього сертифікованого фахівця у певній галузі суспільно-освітнього розвитку країни.

За традиційної концепції функція навчання обумовлює надання викладачем тій або іншій студентській аудиторії свого (певною мірою суб'єктивного) бачення фахової проблеми у вигляді заздалегідь сформованого масиву знань та утворення на їх основі новітніх умінь і навичок. У такий спосіб, за думкою І. Скоморовської [34], викладач є суб'єктом навчання, тобто продуцентом інформації, а вже студенти виступають у ролі об'єктів професійного впливу викладача, як набувачі навчальної інформації, залишаючись при цьому пасивними слухачами, які мають сприймати, засвоювати та відтворювати фахову інформацію, практично не маючи можливості задіяти ресурс своєї особистої пізнавальної активності.

Розв'язати сформовану проблему дозволяє налагодження творчого освітньо-виховного середовища, яке, за трактуванням В. Ковальчук [35], визнається як відносно цілісна частина взаємодії педагога, що визнає творчий пошук шляхів нівелювання тих чи інших негативних чинників розвитку особистості та оптимізує її зростання як носія кращого духовного здобутку людства. Доленосними завданнями у такому пошуку є: надання суб'єкту навчання життєво необхідних знань, умінь і навичок; формування здатності вирішувати нетипові педагогічні завдання, запроваджувати новітні інформаційні технології; бути мобільним суб'єктом, здатним адаптуватися до складних, постійно змінюваних умов освітнього простору.

Творче освітньо-виховне середовище має ефективно підтримувати розвиток у студентів креативного підходу до процесу навчання, що пов'язано із оволодінням майбутніми вихователями навичок творчого мислення. На думку К. Приходченко [36] творче освітнє середовище залучене супроводжувати перехід від репродуктивного засвоєння знань до активної творчої взаємодії. Разом з тим І. Корякіна наголошує на тому, що провідною психолого-педагогічною проблемою освіти стає як заохочення, так і спрямування творчого розвитку особистості [9, с. 254].

Аналіз наведеного вище подає можливість вивчати творче освітньо-виховне середовище

як певну сукупність методологічних позицій, особливостей, варіацій і різновидів, здатних до змін у різних освітніх галузях, які займаються навчанням й вихованням індивідуумів, а так само досліджувати педагогічно-загальне в частині особистісно-творчого сприйняття світу окремими особистостями. За такого вияву творчого освітньо-виховного середовища важлива роль буде належати викладачу, як педагогічному суб'єкту певної освітньої стратегії. Термін «стратегія» у такому розумінні слід сприймати як спосіб дій чи-то лінію поведінки суб'єкта; механізм досягнення цілі; загальний план певної діяльності.

У якості проміжного підсумку приведених роздумів коректно стверджувати, що пріоритетним завданням створення творчого освітньо-виховного середовища є забезпечення кожного студента прийомами урахування його інтересів, здібностей і можливостей, у т. ч. здатності до рефлексії, самовизначення й самоорганізації. За озвученого контексту виходить, що будь-яке творче освітньо-виховне середовище тільки-но тоді матиме вплив на формування професійної компетентності суб'єкта, коли такий суб'єкт вибере дане середовище орієнтиром у нинішньому навчанні та подальшій фаховій діяльності і розпочне активно самореалізовуватися у структурі середовищного конструкту. Результатом особистісного творчого самопошуку має стати формування «креативності» чи-то «педагогічної креативності», як: системи здібностей майбутнього педагога; здатності особистості відмовитися від стереотипних способів мислення; властивості суб'єкта, що так або інакше впливає на творчу продуктивність; сприйнятливості педагога до нових ідей; творчого потенціалу індивіда, що виявляється не лише в оригінальних продуктах власної діяльності, а у мисленні, почуттях, спілкуванні з іншими людьми; спроможності швидко та неординарно розв'язувати проблемні ситуації.

Значимість конструювання педагогічної креативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти вивчали у наукових працях О. Листопад [11] та інші вчені. У цих і багатьох інших розвідках дослідники педагогічної галузі відзначають, що на сьогодні педагогіка повинна бути спрямована на розвиток творчої, креативної особистості на засадах гуманітарно-освітньої парадигми.

Водночас О. Листопад наголошує на існуючих відмінностях у педагогічній творчості вихователя дошкільного освітнього закладу і вчителя середньої школи, які є пов'язаними із: виконанням професійних функцій, метою та змістом завдань, особливостями взаємодії та спілкування із дошкільниками, суворим режимом дня тощо. Такі особливості майбутньої професійної діяльності вихователя вбачають і наявні відмінності у формуванні професійної компетентності, точніше на розподіл окремих видів компетентностей (когнітивної, знаннєвої, комунікативної, творчої, психологічної, креативної, організаційної та інших) за формою подання, часовими нормативами, структурою занять тощо [11, с. 59-82].

У якості підсумовуючого судження маємо висловити думку про існуючу в сфері підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти суперечність між сучасними запитами суспільства у креативному, неординарному і прогресивному випускникові закладу вищої освіти та фактичною навчально-виховною системою таких закладів зі своєю націленістю на підготовку педагогів-виконавців теоретичного спрямування, ігноруючи при цьому масштабний розвиток їх креативного потенціалу.

Виконання педагогічної умови налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання, уможливорює формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти спроможності винаходити нестандартні, нетипові та неординарні рішення у складних обставинах дошкільного навчання і виховання.

Умова третя: Поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів (за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта»).

Сприймаючи обумовлену вище необхідність щодо формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти здатності до креативного підходу в межах вибраної ними професії, педагогічно-виховна система ЗВО повинна винаходити та реалізовувати інноваційні форми організації творчої діяльності студентів, у т. ч. на засадах всебічного структурного розгалуження їх самостійної роботи за напрямом технологізації професійної підготовки кваліфікованих педагогів.

З цього приводу В. Нагаєв [37] визнає, що в умовах технологізації самостійної роботи студентів викладач має стати каталізатором навчально-творчої діяльності, а генератором ідей – креативні якості студента, що в інтегральній єдності цільової навчальної програми забезпечить фахову самореалізацію індивіда та формування творчого компонента професійної компетентності фахівця. Позначена самостійність або індивідуалізація в роботі дозволить студентові відпрацьовувати набуття професійних знань умінь і навичок без допомоги ззовні від викладача-куратора, а більшим виміром покладатися як на особисті здібності, так і на здатність до організації власної навчальної процедури.

Між тим самостійність майбутніх вихователів у навчанні не є їх особистою і безконтрольною справою. Управління самостійною роботою обов'язково повинно передбачати керівництво освітньою діяльністю, визначення об'ємів професійного матеріалу, формування доступного методичного супроводу і встановлення дієвого зворотного зв'язку на підставі проявів функції саморефлексії. За концептуальним напрямом структуризації ефективного здійснення студентами самостійної роботи, має бути проведеною, за думкою вчених, зміна існуючої парадигми освіти, згідно до якої в центрі педагогічної системи перебуватиме не заклад вищої освіти чи викладач, а студент, як продовжувач буття суспільства.

Зокрема, Л. Врочинська [38] обумовлює актуальну залежність рівня освіченості, вихованості, розвитку майбутнього покоління від підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, адже саме дошкільний вік є основою формування особистості майбутнього громадянина країни. Важливість підготовки вихователів розглядається у співвідношенні із самостійною навчально-розвивальною творчою діяльністю студентів під час формування їх професійної компетентності за умови поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи.

У трактуванні словникового ресурсу поняття «упорядкування» визначається як: доведення чого-небудь до визнаного ладу та встановлення належного порядку у чомусь; гарно налаштоване середовище для сприйняття чогось; систематизація і складання у заданій послідовності навчального матеріалу [21, с. 467]. Категорія «методичний» визнається

як такий, що відноситься до методики, та визначається як той, що здійснюється за визначним планом, цілком послідовний й організаційно систематичний [19, с. 692].

Отже, поняття «методичне упорядкування» можна визначити як *відповідно налаштоване середовище для набуття студентом професійної компетентності й складання в обумовленому трактуванні навчального матеріалу, що відноситься до методики послідовного і систематичного набуття фахових знань.*

Самостійна робота майбутніх вихователів може базуватися на їх навчально-творчій діяльності, яка стосується опрацювання окремих змістовних модулів, що є продуктом відповідного методичного супроводу. У такий спосіб викладач має статус консультанта, що розробляє методичні рекомендації, коригує їх змістовну частину, підказує та виконує інші навчально-дидактичні функції.

Передуючий аналіз навчальних планів зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта», сформованих відповідно до стандарту вищої освіти, дозволяє виявити дисципліни найбільшої впливовості на розвиток здатності студентів до творчо-розвивальних інновацій у системі дошкільної освіти. Однією з таких дисциплін, впроваджених у напрям підготовки майбутніх вихователів, визнано курс «Інноваційні технології в освіті» чи «Інноваційні технології в дошкільній освіті». За проходження поданого курсу, що за навчальних планів опановується після засвоєння алгоритму фахових методик дошкільної освіти, студенти формують інструментарій поглиблення та розширення технологічних інноваційних прийомів, як раціональних механізмів та засобів креативно-розвивальної професійної діяльності.

Додатки, методичні вказівки чи методичні рекомендації до вказаного курсу спрямовані на більш ґрунтовне засвоєння основних технологій у сфері здійснення професійної діяльності, здобуття психологічної готовності до сприйняття новітніх освітніх підходів, розвитку творчої толерантності. Не зважаючи на різні формати провадження самостійної роботи, студенти творчо аналізують актуальні технології дошкільної освіти та пропонують свої варіанти їх практичної реалізації.

Л. Машкіна з цього приводу відзначає, що майбутні вихователі дошкільних закладів повинні вміти працювати в ринкових умовах,

виказувати професіоналізм і творчий підхід до вирішення освітніх проблем, бути ініціативними та здатними використовувати інноваційні педагогічні технології [14, с. 115].

Узагальнення приведених міркувань та визначень наукової періодики надає можливість стверджувати, що провадження студентами самостійної роботи щодо опанування прогресивних інноваційних технологій в дошкільній освіті спричиняє значний вплив на процес їх професійної підготовки та конкурентоспроможність у майбутній фаховій діяльності.

Запровадження педагогічної умови поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів за фактом має приз-

вести до розвитку пізнавальної самостійності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та формування у сучасних студентів позитивної мотивації стосовно не тільки до процесу навчання, а й до професійної діяльності як такої.

ВИСНОВКИ

Зазначені специфічні педагогічні умови сприяють підвищенню рівня сформованості професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і мають бути покладеним в основу проектування відповідної педагогічної моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Bohush, A. M., Bielenka, H. V., Bohinich, O. L., & Havrysh, H. V. (2012). *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity* [Base component of preschool education]. Kyiv: Vydavnytstvo (in Ukrainian)
[Богуш, А. М., Беленька, Г. В., Богиніч, О. Л., & Гавриш Н. В. (2012). *Базовий компонент дошкільної освіти*. Київ: Видавництво].
2. Biriuk, L. Ia. (2009). *Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia i tekhnologii* [Communicative competence of future teacher of initial classes: theory and technologies]. Hlukhiv: Hlukhiv NPU im. O. P. Dovzhenka (in Ukrainian)
[Бірюк, Л. Я. (2009). *Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технології*. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. П. Довженка].
3. Hessen, S. Y. (1995). *Osnovy pedagogiki. Vvedenie v prikladnuyu filosofiyu* [Bases of pedagogics. Introduction to the applied philosophy]. Moscow: Shkola-Press (in Russian)
[Гессен, С. И. (1995). *Основы педагогики. Введение в прикладную философию*. Москва: Школа-Пресс].
4. Holubnych, L. O. (2014). *Rozvytok pedahohichnykh tekhnologii u dydaktychnii nautsi* [Development of pedagogical technologies in didactics science]. *Pedahohika ta psykholohiia*, 45, 1-10 (in Ukrainian)
[Голубнича, Л. О. (2014). Розвиток педагогічних технологій у дидактичній науці. *Педагогіка та психологія*, 45, 1-10].
5. Honcharenko, T. Ie. (2015). *Rol pedahohichnykh umov u zabezpechenni yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh inzheneriv-prohramisti u tekhnichnomu universyteti* [A role of pedagogical terms is in providing of quality of professional preparation of future inzheneriv-programisti in a technical university]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy*, 1, 105 (in Ukrainian)
[Гончаренко, Т. Є. (2015). Роль педагогічних умов у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів у технічному університеті. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 1, 105].
6. Zahorodnia, L. P. (2019). *Formuvannia hotovnosti mahistriv do zabezpechennia upravlinnia yakistiu osvitnoho protsesu v zakladi doshkilnoi osvity pid chas vyvchennia fakhovykh dystsyplin* [Forming of readiness of master's degrees to providing of management quality of educational process in establishment of preschool education during the study of professional disciplines]. *Pedahohichni dyskursy*, 26, 69-76 (in Ukrainian)
[Загородня, Л. П. (2019). Формування готовності магістрів до забезпечення управління

якістю освітнього процесу в закладі дошкільної освіти під час вивчення фахових дисциплін. *Педагогічний дискурс*, 26, 69-76].

7. Ishchenko, L. V. (2018). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity do rozvytku tvorchoho potentsialu ditei 5-6 rokiv [Organizational and pedagogical conditions for training future specialists in preschool education to develop the creative potential of children 5-6 years]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*, 1(42), 82–86 (in Ukrainian)
[Іщенко, Л. В. (2018). Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку творчого потенціалу дітей 5-6 років. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 1(42), 82-86].
8. Kyzenko, V. I. (2016). *Variatyvnyi komponent zmistu osvity starshoi shkoly yak vazhlyvyi skladnyk systemy neperervnoi profesiinoi osvity* [A variable component of the content of high school education as an important component of the system of continuing vocational education]. *Dydaktyka: teoriia i praktyka*, 1, 58–64 (in Ukrainian)
[Кизенко, В. І. (2016). Варіативний компонент змісту освіти старшої школи як важливий складник системи неперервної професійної освіти. *Дидактика: теорія і практика*, 1, 58-64].
9. Koriakina, I. V. (2018). Rozvytok khudozhnoi tvorchosti ditei 6-ho roku zhyttia na zasadakh vilnoho vykhovannia [Development of artistic creativity of children of the 6th year of life on the basis of free education]. *Innovatsiina pedahohika*, 3, 254–257 (in Ukrainian)
[Корякіна, І. В. (2018). Розвиток художньої творчості дітей 6-го року життя на засадах вільного виховання. *Інноваційна педагогіка*, 3, 254-257].
10. Kurok, V. P. (2012). Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin maibutnimy inzheneramy-pedahohamy [The use of computer technology in the process of studying professional disciplines by future engineers-teachers]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky*. 22(5), 261–267 (in Ukrainian)
[Курок, В. П. (2012). Використання комп'ютерних технологій у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми інженерами-педагогами. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 22(5), 261-267].
11. Lystopad, O. A. (2016). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiino-tvorchoho potentsialu maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv* [Theoretical and methodological principles of formation of professional and creative potential of future educators of preschool educational institutions] (Doctoral dissertation). Odesa (in Ukrainian)
[Листопад, О. А. (2016). *Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів* (Докторська дисертація). Одеса].
12. Lytvyn, A., & Matseiko, O. (2013). Metodolohichni zasady poniattia "pedahohichni umovy" [Methodological principles of the concept of "pedagogical conditions"]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 4, 43–63 (in Ukrainian)
[Литвин, А., & Мацейко, О. (2013). Методологічні засади поняття «педагогічні умови». *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 43-63].
13. Lytvynova, N. V. (2018). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia budivelnogo profilu v protsesi vyrobnychoi praktyky* [Formation of professional competence of future teachers of professional training of construction profile in the process of industrial practice] (Doctoral thesis). Hlukhiv (in Ukrainian)
[Литвинова, Н. В. (2018). *Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання будівельного профілю в процесі виробничої практики* (Кандидатська дисертація). Глухів].
14. Mashkina, L. A. (2018). Teoretychni zasady innovatsiino-profesiinoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv [Theoretical principles of innovative and professional training of future teachers].

Pedahohichnyi almanakh, 38, 114–119 (in Ukrainian)

[Машкіна, Л. А. (2018). Теоретичні засади інноваційно-професійної підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах*, 38, 114-119].

15. Pohorila, N. I. (2018). *Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ahrotekhniv u ahrarnykh koledzhakh* [Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future agricultural technicians in agricultural colleges] (Doctoral thesis). Kyiv (in Ukrainian)
[Погоріла, Н. І. (2018). *Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх агротехніків у аграрних коледжах* (Кандидатська дисертація). Київ].
16. Rozmolodchykova, I. V. (2011). *Formuvannia profesiinoho imidzhu vchytelia pochatkovykh klasiv u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin* [Formation of professional image of a primary school teacher in the process of studying professional disciplines] (Doctoral thesis). Kirovohrad (in Ukrainian)
[Розмолодчикова, І. В. (2011). *Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін* (Автореферат кандидатської дисертації). Кіровоград].
17. Sak, T. V. (2013). *Psykhologichni umovy realizatsii Derzhavnoho standartu pochatkovoï zahalnoi osvity dlia ditei z osoblyvymy osvitynymi* [Psychological conditions for the implementation of the State Standard of Primary General Education for Children with Special Education]. *Defektologhiia*, 3, 3–6 (in Ukrainian)
[Сак, Т. В. (2013). Психологічні умови реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми. *Дефектологія*, 3, 3-6].
18. Bilodid, I. K. (Ed.). (1972). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 3). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1972). *Словник української мови* (Т. 3). Київ: Наукова думка].
19. Bilodid, I. K. (Ed.). (1973). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 4). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1973). *Словник української мови* (Т. 4). Київ: Наукова думка].
20. Bilodid, I. K. (Ed.). (1978). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 9). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1978). *Словник української мови* (Т. 9). Київ: Наукова думка].
21. Bilodid, I. K. (Ed.). (1979). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 10). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1979). *Словник української мови* (Т. 10). Київ: Наукова думка].
22. Semenov, A. V. (2006). *Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* [Dictionary-reference book on professional pedagogy]. Odesa: Palmira (in Ukrainian)
[Семенов, А. В. (2006). *Словник-довідник з професійної педагогіки*. Одеса: Пальміра].
23. Tykholaz, S. I. (2011). *Kontekstnyi pidkhid do orhanizatsii navchalnoho protsesu yak umova rozvytku profesiinoi spriamovanosti studentiv medychnoho universytetu* [Contextual approach to the organization of the educational process as a condition for the development of professional orientation of medical university students]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii*, 4, 165–169 (in Ukrainian)
[Тихолаз, С. І. (2011). Контекстний підхід до організації навчального процесу як умова розвитку професійної спрямованості студентів медичного університету. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій*, 4, 165-169].
24. Troshkin, O. V. (2004). *Pedahohichni umovy rozvytku initsiatyvnosti maibutnikh dyzaineriv u protsesi navchalno-tvorchoi diialnosti* [Pedagogical conditions for the development of initiative of future designers in the process of educational and creative activities] (Doctoral thesis). Luhansk (in Ukrainian)
[Трошкін, О. В. (2004). *Педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у*

процесі навчально-творчої діяльності (Автореферат кандидатської дисертації). Луганськ].

25. Konstantinov, F. V. (Ed.). (1964). *Filosofskaya entsiklopediya* [Philosophical Encyclopedia] (Vol. 5). Moscow: Sovetskaya entsiklopediya (in Russian)
[Константинов, Ф. В. (Ред.). (1964). *Философская энциклопедия* (Т. 5). Москва: Советская энциклопедия].
26. Bosa, V. P. (2018). Mistse i rol fakhovykh dystsyplin u protsesi formuvannia movlennievoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov [The place and role of professional disciplines in the process of formation of speech competence of future foreign language teachers]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky*, 1(92), 48–53 (in Ukrainian)
[Боса, В. П. (2018). Місце і роль фахових дисциплін у процесі формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 1(92), 48–53].
27. Cheporova, H. Ye. (2011). Vyznachennia ta klasyfikatsiia fakhovykh dystsyplin yak osnovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ekonomisti [Definition and classification of professional disciplines as the basis for the formation of professional competence of future economists]. *Uchjonye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universiteta imeni V.I. Vernadskogo. Jekonomika i upravlenie*, 24(2), 192–203 (in Ukrainian)
[Чепорова, Г. Є. (2011). Визначення та класифікація фахових дисциплін як основи формування професійної компетентності майбутніх економістів. *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Экономика и управление*, 24(2), 192–203].
28. Shkabarina, M. A. (2016). Navchalno-vykhovnyi potentsial fakhovykh dystsyplin u konteksti rozvytku pedagogichnoi kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly [Educational potential of professional disciplines in the context of development of pedagogical creativity of future primary school teachers]. *Naukovyi ohliad*, 8(29), 1–9 (in Ukrainian)
[Шкабаріна, М. А. (2016). Навчально-виховний потенціал фахових дисциплін у контексті розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи. *Науковий огляд*, 8(29), 1–9].
29. Fedovych, O. M. (2015). Model formuvannia profesiinoho interesu maibutnikh uchyteliv fizyky [Model of formation of professional interest of future physics teachers]. *Pedagogichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 1(45), 385–391 (in Ukrainian)
[Федьович, О. М. (2015). Модель формування професійного інтересу майбутніх учителів фізики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1(45), 385–391].
30. Musiichuk, S. M. (2013). Mozhlyvosti nefakhovykh dystsyplin pry formuvanni samoefektyvnosti maibutnikh veterynarnykh likariv [Possibilities of non-professional disciplines in the formation of self-efficacy of future veterinarians]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriia: Pedagogika, psykholohiia, filosofii*, 192(2), 363–369 (in Ukrainian)
[Мусійчук, С. М. (2013). Можливості нефахових дисциплін при формуванні самоефективності майбутніх ветеринарних лікарів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, 192(2), 363–369].
31. Kokhanova, I. (2013). Vuzki fakhovi dystsypliny yak zaporuka otrymannia yakisnoi vyshchoi bibliotechnoi osvity (dosvid KhDAK) [Narrow professional disciplines as a guarantee of obtaining quality higher library education (experience of KhDAK)]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 3, 18–20 (in Ukrainian)
[Коханова, І. (2013). Вузькі фахові дисципліни як запорука отримання якісної вищої бібліотечної освіти (досвід ХДАК). *Вісник Книжкової палати*, 3, 18–20].

32. Tsarenko, I. L. (2013). Diialnisnyi pidkhid u vyvchenni fakhovykh dystsyplin maibutnimy vchyteliamy tekhnolohii [Activity approach in the study of professional disciplines by future teachers of technology]. *Naukovi zapysky. Serii: problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*, 4(1), 327–332 (in Ukrainian)
[Царенко, І. Л. (2013). Діяльнісний підхід у вивченні фахових дисциплін майбутніми вчителями технологій. *Наукові записки. Серія: проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 4(1), 327–332].
33. Rotfort, D. V. (2013). Osvitno-vykhovne seredovyshe formuvannia kultury zdorov'ia molodshoho shkoliara u vzaiemodii sim'i ta shkoly [Educational environment for the formation of a culture of health of primary school children in the interaction of family and school]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 17(2), 230–238 (in Ukrainian)
[Ротфорт, Д. В. (2013). Освітньо-виховне середовище формування культури здоров'я молодшого школяра у взаємодії сім'ї та школи. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 17(2), 230–238].
34. Skomorovska, I. (2017). Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh vykhovateliv DNZ [The use of innovative technologies in the training of future educators]. *Osvitnii prostir Ukrainy*, 11, 104–109 (in Ukrainian)
[Скоморовська, І. (2017). Використання інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх вихователів ДНЗ. *Освітній простір України*, 11, 104–109].
35. Kovalchuk, V. A. (2017). Formuvannia tvorchoho potentsialu osvitno-vykhovnoho seredovysheha u konteksti vymoh do osobystosti vchytelia-novatora [Formation of creative potential of educational environment in the context of requirements to the personality of the teacher-innovator]. In Dubaseniuk, O. A. (Ed). *Teoretychni i metodychni zasady rozvytku i samovdoskonalennia osobystosti pedahoha-novatora v konteksti modernizatsii novoi ukrainskoi shkoly* (p. 130–138). Zhytomyr: Vyd-vo Yevenok O. O. (in Ukrainian)
[Ковальчук, В. А. (2017). Формування творчого потенціалу освітньо-виховного середовища у контексті вимог до особистості вчителя-новатора. В Дубасенюк, О. А. (Ред). *Теоретичні і методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи* (с. 130–138). Житомир: Вид-во Євенко О. О.].
36. Prykhodchenko, K. I. (2011). *Tvorche osvitno-vykhovne seredovyshe: teoretychnyi i praktychnyi kontsepty* [Creative educational environment: theoretical and practical concepts]. Donetsk: Noulidzh (in Ukrainian)
[Приходченко, К. І. (2011). *Творче освітньо-виховне середовище: теоретичний і практичний концепти*. Донецьк: Ноулідж].
37. Nahaiev, V. M. (2011). Tekhnolohichni zasady upravlinnia samostiinoiu ta indyvidualnoiu robotoiu studenty [Technological principles of management of independent and individual work of students]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, 8(1), 40–45 (in Ukrainian)
[Нагаєв, В. М. (2011). Технологічні засади управління самостійною та індивідуальною роботою студентів. *Витоки педагогічної майстерності*, 8(1), 40–45].
38. Vrochynska, L. I. (2018). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity do zastosuvannia innovatsiinykh tekhnolohii u roboti z ditmy [Pedagogical conditions of preparation of future specialists of preschool education for application of innovative technologies in work with children]. *Naukovyi visnyk Kremenetskoï oblasnoï humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka. Serii: Pedahohika*, 9, 141–151 (in Ukrainian)
[Врочинська, Л. І. (2018). Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до застосування інноваційних технологій у роботі з дітьми. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*, 9, 141–151].

Geopolitical Configurations after the Former Yugoslavia and Kosovo Independence

Genc Mekaj¹

¹ College ILIRIA

75 Gazmend Zajmi Street, Prishtinë, 10000, Republika e Kosovës

DOI: [10.22178/pos.65-7](https://doi.org/10.22178/pos.65-7)

JEL Classification: [H54](#)

Received 15.11.2020

Accepted 25.12.2020

Published online 31.12.2020

Corresponding Author:
gencmekaj@hotmail.com

© 2020 The Author. This article
is licensed under a [Creative Commons](#)
[Attribution 4.0 License](#)

Abstract. The disintegration of the former Yugoslavia marked the end of the armed conflicts, bringing the region's geopolitical configurations in which it lay. This article gives details the geopolitical designs following the breakup of the former Yugoslavia. It also provides details about foreign geopolitical influences and their interests in the region. In the vortex of the former Yugoslavia's disintegration, the most sensitive case in all framework is Kosovo's case. The problematic past between Albanians and Serbs poses a significant challenge. The Albanian factor in the Balkans is also a problem that brings general challenges in the region without solving it in the right way. In this article, we have tried to elaborate Kosovo Independence's case to bring stability and consolidation of security for the country and the region. We have tried to present that the former Yugoslavia countries should learn from the past and cooperate for a general future. Through cooperation and overcoming classical thinking to orient towards the end, it should bring peace and stability, especially for each country and the Balkan region.

Keywords: former Yugoslavia; Kosovo independence; geopolitics; Balkans; wars.

INTRODUCTION

The Balkan countries have always encountered difficulties in creating internal stability of living and functioning, being influenced by the external influences and resistances of the larger states' various interests. Conflicts of interest between the West and the East have led to instability in this region.

The various influences and impositions from the third factors conveyed throughout history have strongly influenced the economic, political life, and other areas of this region. Evidence of this is the Yugoslav federation which was a variety of changes in the Western Balkans.

There are different ideas and opinions on Yugoslavia's issue and its disintegration, which have been discussed and exposed differently and have brought various assessments and arguments. All the other attempts, reactions, ideas, views and perspectives on this issue could not stagnate or change the former Yugoslavia's disintegration.

The disintegration of the former Yugoslavia is compounded by a large number of internal and external factors. The former Yugoslavia filled with different ethnicities and denominations persecuted by ideological currents for centuries could not have a long life. Disintegration, changes and configurations in the region came about for many reasons: ethnic, national, political, historical, economic, military, geopolitical and geostrategic.

After the former Yugoslavia, the geopolitical configurations have been and still are followed by the numerous interests of foreign actors who in various forms are involved in these regions. The disintegration of the former Yugoslavia brought geopolitical configurations to the area, forming new states based on self-determination. Multiethnic states based on a system of democracy were also created.

Our treatment deals with the geopolitical processes and changes in the countries of the former Yugoslavia. After the former Yugoslavia's disintegration, the geopolitical configurations brought

the Balkans new maps, new approaches, and new challenges.

We have divided our study into two parts. First, in the geopolitical configuration and emergence of new states after the disintegration of the former Yugoslavia. Also, the geopolitical and geostrategic influences and developments in this region accompanied by internal and external forces. The second; Kosovo's independence as a geopolitical configuration that occurred after the former Yugoslavia's disintegration. With the international community's support, Kosovo's independence has brought stability and security to the region. The principle of self-determination has been implemented. The long-standing deep-rooted problem between Serbs and Albanians of Kosovo has been mitigated.

RESULTS AND DISCUSSION

Geopolitical configurations after the disintegration of the former Yugoslavia

Influenced by non-Balkan factors in the post-Cold War period and the disintegration of the Yugoslav federation, the geopolitics of the Balkans began to rise based on [6]: 1) the defactorization of the principle of territorial integrity, a factor which prevailed for about a hundred years over this geospace, especially for multinational environments; 2) factoring the principle of self-determination of peoples.

With the end of the Cold War, the Balkans' problems and crises have been problematic for the region and Europe. All Balkan countries have issues with each other, some more and some less. The Balkans constitute the chain of neighbouring problems, especially in the ethnic case. The Balkans' general conflicts and crises are the product and result of a series of complex interactions of various factors such as; historical, ethnic, religious, political, economic, military that allude to deep ideological and geopolitical imperatives by external factors.

The processes and events that took place in Eastern Europe after the two significant events in the world. That of the fall of the Berlin Wall and the disintegration of the Soviet Union put the Yugoslav federation's dissolution irreversibly, giving an unstoppable impetus to the process which the interior had begun after Tito's death.

Regarding the impact of the dissolution of the Soviet Union, Alexander Dugin also states that: Geopolitically, the disintegration of the USSR signified an event of colossal importance, affecting the entire structure of the global geopolitical map [5]. So, this collapse affected and affected the geopolitical map of the region of the former Yugoslavia. The former Yugoslav federation's disintegration would bring about significant geopolitical changes and configurations in the Western Balkans.

The end of the bipolar world, which came with the fall of the Berlin wall, carried much more weight for ex-Yugoslavia than the new chance for change to the communist regimes. Put, at that very moment, two aspects of a lack of legitimacy hit Yugoslavia: one from within and one from the outside. The absence of any agreement on the shared state's future design was strengthened by the apparent loss of Yugoslavia's external legitimacy. The space the country had kept between the two "blocks" because of its successful non-aligned foreign policy, instantly disappeared, and Yugoslavia – until then supported by the blocks' existence – dropped into the abyss created when they disappeared. The country's severe economic crisis, the war-oriented strategies of the political elites of former Yugoslavia, confusion in European and world politics vis-à-vis the Yugoslav crisis – were all additional pushes towards the point of no return [14].

In the disintegration of the former Yugoslavia, external and internal factors were directly and indirectly impacted. Circumstances, changes, and developments that gripped the world, such as the end of the Gulf War, Germany's unification, the fall of the Berlin Wall, and the Soviet Union's disintegration, show that ethnic stability and that of the Balkans as a whole was an illusion.

The primary and most essential factors in the Balkans' geopolitical configuration was the active involvement of the international aspect in this region in all forms and the military structure.

Geopolitically, the population of Yugoslavia, which had a multiethnic and multi-religious composition, was greatly influenced by external factors that had their roots in the 19th and 20th centuries, influences which had to do mainly with ethnic and religious affiliations. Structural diversity in many respects within Yugoslavia was the factor that worsened the sustainability of the latter. Also, the processes of self-determination by ethnicity and various national movements were influential factors within Yugoslavia.

Two central communities in Yugoslavia threatened its existence: Albanians and Slavs. Within Yugoslavia, predominantly Slavic, lived Albanians who differed ethnically and religiously (including Bosniaks religiously) from other Yugoslavia peoples.

About 2 million Albanians lived in Kosovo. In Macedonia 400 thousand, and in Montenegro 55 thousand, as well as in Albania and Greece there were Albanians. Thus, the number of Albanians was a real danger to the Slavs within Yugoslavia. Albanians never felt comfortable as well as part of Yugoslavia which consisted of the majority Slavs. The conscience of a common fate, the will to live together, the whole feeling that compound the elements for a nation are the real foundation of its viability. All this never existed in that nation [8]. One of the critical factors of the wars in Yugoslavia's territory was Serbian nationalism, which impacted other regions' peoples.

The fragmentation of the Balkans, especially after the former Yugoslavia's disintegration, took place for many reasons; historical, economic, political, geopolitical, military, strategic-geostrategic. The breakdown of the former Yugoslavia was followed by changes in maps as well as geopolitical configurations. The number of states after the disintegration of Yugoslavia increased with the emergence of new forms. Some of them made the secession gently and some through conflicts such as; Croatia, Bosnia and Herzegovina and Kosovo.

The violent and bloody dissolution of the former Yugoslavia has influenced the region to create a new geopolitical reality and configuration.

Slovenia. Croatia and Slovenia were the first of six republics to vote for independence. Together, they planned their independent nation's departure on June 25, 1991 [13]. Slovenia's independence began as an economic clash and ended in a conflicting crash like the Ten-Day War. Slovenia's path was not very difficult; it was crossed only by a short conflict, which resulted in the country's independence.

Slovenia is the country with the highest income in the Balkan Peninsula, with a very prosperous and developed economy.

It is the first country in the region to join NATO. Slovenia is also a member of the EU.

Croatia. Unlike Slovenia, Croatia went through and experienced conflict during its secession from the Yugoslav federation. There were inter-ethnic

clashes between Serbs and Croats in Croatia. Clashes between Serbs and Croats were numerous, causing both sides to fight each other with cruelty and cynicism, alluding that each side is right. Croats consider the conflict as an aggression against their independent Croatian state by Yugoslavia, emphasising Serbia. Simultaneously, Serbs have always called for the war in Croatia to be a civil war, covering political propaganda for the purposes and interests.

Croatia took a step towards securing national independence and seceded from Yugoslavia by holding a referendum in 1991 in which a high percentage of voters voted for Croatian independence. The Croatian Parliament passed legal laws on secession from the federation and demarcated borders, Croatia declared independence in 1991. Croatia is member of NATO as well as a member of the EU.

Macedonia (North Macedonia). Historically, Macedonia (North Macedonia) has been a centre where Greeks' interests and nationalist efforts, Serbs and Bulgarians are intertwined. Still, later Macedonia became an inseparable apple among its neighbours due to its declaration of sovereignty and self-determination, which paved the way for secession from the Yugoslav federation. As a result, everyone held their breath when, in September 1991, the weak Republic of Macedonia, unarmed and populated by only 1.3 million ethnic Macedonians (and, among others, half a million Albanians), declared independence and entered in the open arena of Balkan's policies [1].

Macedonia (North Macedonia) made its self-determination without war, seceding from Yugoslavia, but later became an arena of inter-ethnic clashes within its territory, who had lived together in the same region. Interethnic Macedonia (North Macedonia) was established as an independent state and separated from the Yugoslav federation.

But, Macedonia (North Macedonia) after some time became an arena of clashes for its ethnicity, in 2001 Macedonia (North Macedonia) suffered a severe blow, where a period of the fighting took place within it between Albanians and Macedonians. This clash within Macedonia (North Macedonia) was concluded with the international community's help, where through the "Ohrid Agreement" they managed to reduce the tension. This agreement aims to resolve Macedonia's problems (North Macedonia), which have arisen since its independence declaration. This agreement opens a

new phase for Macedonia (North Macedonia) and constitutes a geopolitical goal influenced by international factors. Macedonia (North Macedonia) is also used as a buffer state between Albanians and Serbs.

Macedonia (North Macedonia) has achieved progress, and democratic reforms are NATO members and are candidates for EU membership. He solved the name problem he had with Greece by moving it from Macedonia to North Macedonia. The situation between the ethnicities is calm. However, there are many things to do, to achieve higher stability.

Bosnia and Herzegovina. Bosnia and Herzegovina was the bloodiest arena of the former Yugoslavia, many domestic, and international factors made bloody hands in this country. Along ethnic war took place in this country with catastrophic consequences. In 1991, while trying to negotiate an end to the Slovenian war for independence, EU President Jacques Poos declared that "the hour of Europe has dawned." It turned out to be a long and dark hour in Bosnia, as the Europeans were not prepared to intervene militarily, and the Americans were focused elsewhere [9].

The international factor neglected Bosnia and Herzegovina's issue, left it slipping into an arena of ethnic cleansing. The most bloody and challenging road in the former Yugoslavia was that of Bosnia and Herzegovina. The components that influenced this region were ethnic, religious, political, administrative, military.

Initiatives like the Owen/Stoltenberg and Vance/Owen plans, which in many respects foreshadowed the eventual power-sharing settlement reached Dayton.

Not only failed to bring about an end to the war but likely caused ethnic cleansing by identifying parts of the country that would be designated "Croat," "Serb," and "Bosniak" [10]. Thus, the international community got into a long stalemate, which brought significant consequences for Bosnia and Herzegovina.

Bosnia went through a terrible conflict which left significant scars. Within it, Bosnia is a separate "creature", a body that functioned in several parts. The interests and influences towards this country, especially the Russian ones, cause instability continuously. It can be concluded that the Bosnian issue is a solution without a solution, but it is probably the best possible solution in cases where the impossible solution goes around.

Now Bosnia is economically relatively well developed, taking into account the underground wealth etc. This country is not a member of NATO and is not a member of the EU.

Ethnic and religious problems come to the fore within this state. Multiethnic Bosnia after the breakup of the former Yugoslavia is a permanent long-term threat in the Balkans for many reasons, including ethnic, religious, and Russian and Serbian influences. Bosnia has undergone major geopolitical configurations since the Yugoslav federation's disintegration. Still, significant changes may emerge later from this very country, a "three-legged creature" extending into the Balkans.

Kosovo. Kosovo is a region with particular geostrategic importance and can be said to be the heart of the Balkans' geopolitics. For this, Serbia has consistently insisted on Kosovo. Through Kosovo, Serbia is favoured and gains a position where the geopolitical interests of the powers of the European Continent and other powers outside this continent are intertwined.

From Nachertania (1844) to Patkoi (1999), the Serbs' goals have always been the same: exterminating the Kosovo Albanians. "Načertanje" is the platform of Ilija Garashani created based on the sacred Serbian Doctrine. "Načertanje" was explicitly based on the program of extermination and expulsion of Albanians by force according to foreign international opinion's reactions. This select war platform served as the curriculum of Pasic, King Nikola (Krajl Nikolla), Qubrillovic, Andric, Rankovic, Mugosa, Tempo, Jovic, Trajkovic, Milosevic [7]. The beginnings of "Nachertanja" are part of the tremendous Slavic programs of Russia, which have found their way and found implementation in the subsequent periods of the Serbian regimes, until today, with one main goal: access to warm seas through the disappearance and displacement of Albanians [2]. Through various platforms and plans, Serbian policies and actions have been against the existence of Kosovo. Geopolitically, Serbia has followed the Russian geopolitical school of Pan-Slavism towards Kosovo.

Kosovo was the most impoverished and most oppressed country during the Yugoslav period. The first steps for the end of the former Yugoslavia started right from Kosovo. With the Constitution of 1974, Kosovo became an autonomous province. Since then, Kosovo's course changed its course and moved towards its final status, which would later allude to Kosovo's independence.

The people of Kosovo's efforts to create an independent state date back a long time, but they took on a political organisation and other forms mainly from the late 1980 and early 1990 when the former's breakup Yugoslavia began. The years 1988-1989 date back to Albanians' mass protests against Serbia's policies that were repressive of Kosovo, resulting in Slobodan Milosevic's removal of Kosovo's autonomy, which returned Kosovo as part of Serbia [11]. The disintegration of this creature [Yugoslavia] resulted in new geopolitical realities, changed geographical maps of this geospace, new states were born and influenced the international community's awareness. The Albanian people mainly constituted that creature that was unjustly separated from his trunk and held violently in that creature with nothing in the standard [6].

Kosovo's secession from the Yugoslav federation was accompanied by war and serious crimes committed by Serbian repression of the innocent population. Terror and ethnic cleansing were exercised on the innocent people of Kosovo. This situation led to the international community's intervention, which had learned the necessary lessons from the earlier events of the separation of other states from the former Yugoslavia.

Serbia's nationalist, political and geopolitical views failed. Kosovo declared its independence in 2008, becoming an independent state and internationally recognised. With Kosovo's independence, the centuries-old sufferings and horrors that Kosovo's people have gone through are resolved.

Kosovo is not yet a member of NATO and is not a member of the EU. Well, this country continues to work with will and commitment for NATO and EU membership. There are no easy solutions to the problems in Kosovo. However, some ways provide great potential for inclusion, peace, stability and development [12].

An extensive geopolitical configuration has taken place in the Balkans in the case of Kosovo. Kosovo enjoys a tremendous geopolitical and geostrategic position and importance in the Balkans; it wants this by nature and must use it legally as a resource for its goals and interests at all levels. Thus, Kosovo constitutes a new geopolitical configuration and environment in the Balkans.

Serbia. It can be called the heart of the former Yugoslavia, but this country with its nationalism was the leading cause of the wars in the former Yugoslavia. In 1992, the two republics of Montenegro

and Serbia merged, becoming the Federal Republic of Yugoslavia, and later in 2002, an agreement was signed to form Serbia's state Montenegro. Through the popular referendum of 2006, Montenegro declared independence as a single and sovereign state.

Serbia inherited a mountain of problems from Milosevic's ominous policies. Serbia is considered the biggest loser in the Yugoslav crisis. Milosevic's policies sent Serbia catastrophic, putting it in difficult psychological, nationalist and economic situations.

Serbia's geopolitical orientations and plans in the Balkans failed with Slovenia, Croatia, Macedonia, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro. These states' independence caused Serbia's geopolitics to experience a collapse, precisely with this geopolitical configuration ended the idea of "Greater Serbia", which the Serbs had dreamed of for centuries and Milosevic thought to make a reality during the 90s. Serbia had followed in a straight line the Russian geopolitical school which supports Pan-Slavism. The geopolitical Doctrine of Pan-Slavism was created in the 19th century by a Russian general named Ignatiev; this Doctrine served as a reference for the Russian Tsars to apply the Russian Doctrine of progress from East to West. Slavic countries (Serbia) have had strong support from Russian policy to extend its hegemony in the Balkan region. Russian politics and geopolitics have continuously influenced Serbia. Precisely the Doctrine of Pan-Slavism has had a significant impact on Serbia, which directly affects the harm of the Albanian people by Serbia.

Serbia still faces problems within the country as well as democratic reforms. This country continues to pursue traditional politics to the West as well as Russia. Serbia has the biggest problem with the state of Kosovo and its issue. The issues for the state of Serbia still lie essentially in terms of its orientation.

Serbia is not a member of NATO, not is it a member of the EU. The Serbian state is still trying in the new political and geopolitical configuration, aiming to realise the old desires, stopping it in its development and progress towards growth and membership in NATO, EU, and cooperation with Western partners.

Montenegro. With the secession of the state union (Union) Serbia-Montenegro, in 2006 Montenegro became an independent and democratic state known as the Republic of Montenegro. Many

ethnic groups live in Montenegro, Albanians, Serbs, Bosniaks, Roma, etc. Montenegro has a small territory and access to the sea.

Serbia has continuously put pressure on Montenegro regarding its approach, especially to the Republic of Kosovo. Montenegro has been geopolitically influenced and pressured by Russia. Usually, the Russian focus is on small and fragile states; the Russian strategy relies mainly on ethnic Serb factors, the Serbian church, and pro-Russian leaders and political actors.

Montenegro, as a small country, has tremendous geostrategic importance. But this country can't only face the malicious interests and influences of the Podgorica-Belgrade-Moscow triangle, so it must continue to have the help and support of the EU, NATO and the US.

Montenegro has good relations with all its neighbours. After Yugoslavia's breakup, the geopolitical and geostrategic configurations have prompted Montenegro to make progress and increase the security factor in the region, especially with NATO membership. The latter's NATO membership closes Russia's path to penetration within the Western Balkans region via Montenegro. Montenegro is a member of NATO but not a member of the EU. The advancements and prosperity that this country is making directly affect the development and progress in security, stability and geopolitics throughout the Western Balkans region.

Kosovo Independence; stability and security consolidation

After a long journey filled with suffering and oppression from Serbia, Kosovo declared independence on February 17, 2008. It was recognised by the most powerful countries in the world which have political and diplomatic experience. Kosovo's independence was a geopolitical and geostrategic configuration for the Western Balkans in general, orienting it towards a new reality of stability and security for the region.

After long and harsh Balkan wars of the '90- is, the world diplomacy was thinking one thing: Balkan security. Except for ethnic divisions, not a small role played the religious differences between Croats and Serbs, Moslem, Catholic and Orthodox Bosnian, Kosovar Albanians, Kosovar Serbs, and Slavs Macedonian and Albanians [3]. The peoples of the Balkans face a significant challenge in living together. But it can rightly be concluded that the

ethnic problems were much deeper than the religious ones. Ethnic issues were crucial in Kosovo's case, which has consistently faced Serbia precisely with the ethnic issue as the primary point and problem. Disputes between Kosovo Albanians and Serbs have a long history. Serbia has always pursued anti-Albanian doctrines and policies with extermination intentions. From Nachertania (1844) to the Patkoi plan (1999), Serbia had preferences for the Albanians' extermination and destruction.

But is it likely that the Western Balkans will be peaceful and that different ethnicities, the Slavs and the Albanians, will live together? The answer is yes! But, the presence of a third party, international, is needed to approximate situation. Albanians can be said to be much more acceptable in terms of living with other ethnicities. Albanians have shown to live in a common state with the Slavs and even establish standard policies. The case which proves this is Macedonia. On 2001, these two ethnic groups clashed militarily, but still made the historic compromise with the Ohrid Agreement framework [3].

Kosovo Albanians have proven to the world that they can live together with different ethnic groups in lasting security and stability. Kosovo demonstrates with respect and tolerance towards minorities, mainly Serbs, and the multiethnic state. As a distinction from the Serbs, the state's establishment has not based the religion but Albanians' language. This because Albanians are multi-confessional - Muslim, Orthodox and Catholic [4].

The problematic past between Kosovo and Serbia make it difficult for Serbia to accept Kosovo's independence. Also, Russia's destructive role for its geopolitical and geostrategic interests in the face of Kosovo's independence is a challenge and an impact, both internally and externally.

Kosovo's independence and international support have brought stability to the region. The USA and the EU's geopolitical and geostrategic influences have also made Kosovo have strength, functionality, and stability for the future, creating a stable and tolerant state. So, Kosovo's independence is stability for the country and the region; it is also a consolidation of general security.

CONCLUSION

The disintegration of the former Yugoslavia constitutes the Western Balkans' geopolitical

configuration, bringing stability and development to the region.

The disintegration, changes and configurations in the former Yugoslavia territory came for many reasons: political, historical, economic, military, geopolitical and geostrategic.

The tremendous geopolitical interests of the great powers constitute a challenging knot for this region. The disintegration of the former Yugoslavia was marked by conflicts and clashes between different ethnic groups within the territory. The international factor also played a vital role in the issue of this region and these conflicts.

The Albanian factor in the Balkans plays a colossal role were without the rights and stability of these people; there can never be peace in this region. The Albanian factor's position is the continuous developments in the Western Balkans, especially the former Yugoslavia's disintegration. Albanians are divided people in many Balkan countries which has a crucial impact on stability and

security. Kosovo's independence in this region is a fair and adequate solution for Kosovo itself and the area. Kosovo's independence produced a new flow of developments in the Balkan region. However, Serbia did not welcome it, but which did not have such a significant impact on preventing this development. Kosovo was recognised and supported by the most powerful and largest countries in the world. Kosovo is also expected to integrate into Euro-Atlantic structures. Kosovo has proven that it can live together with different ethnicities within the state, respecting minorities and being tolerant.

We can conclude that cooperation between the Balkan countries is crucial for the region's integration and development. The Balkan countries must think like a democratic and open leader for the sake of peace and stability, first for themselves and then for the area in which they belong. The lessons learned from the past should serve the countries of this region as a lesson towards a common and peaceful future.

REFERENCES

1. Ahrens, G.-H. (2007). *Diplomacy on the Edge*. Washington: Woodrow Wilson Centre Press.
2. Ballshi, A. (2002). VËSHTRIM MBI LIBRIN: «SEKRETI I SUNDIMIT TË BOTËS». Retrieved from <https://pashtriku.beepworld.de/files/komplotiboteror/veshtrimperlibrinsekrete...htm>
3. Buzan, B., & Waever, O. (2003). *Regions and powers; the structure of international security*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Clayer, N. (2012). *Në fillimet e nacionalizmit shqiptar*. Tiranë: Përpyjekja.
5. Dugin, A. (2015). *Last War of the World-Island. The Geopolitics of Contemporary Russia*. London: Arktos.
6. Ferati, H. (2013). *Gjeopolitika dhe Gjeostrategjia (teoria dhe praktika)*. Prishtinë: ILAR.
7. Fischer, W. (1953). *Self-representation of the Serbian "Civil-Classen" in the 19 Century*. Retrieved from <http://www.kakanien-revisited.at/beitr/emerg/wfischer1.pdf>
8. Garde, P. (1992). *Vie et mort de la Yougoslavie*. Paris: Fayard.
9. Glaurdić, J. (2011). *The Hour of Europe: Western Powers and the Breakup of Yugoslavia*. New Haven: Yale University Press.
10. Klemencic, M. (2009). *The international community and the FRY / Belligerents, 1989–1997*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/286979507_The_international_community_and_the_FRY_Belligerents_1989-1997
11. Mekaj, G. (2020). *Kosovo during 1989-1999*. *The Baltic Scientific Journals*, 8(1), 37–42.
12. Mekaj, G., & Aliaj, K. (2019). *Ethnic Dimension in Kosovo, Security and its Consequences in Transition*. *ILIRIA International Review*, 9(1), 160-177.
13. Sullivan, K. L. (2012). *Slobodan Milosevic's Yugoslavia*. Minneapolis: Lerner Publishing Group.

14. Teokarević, J. (2014, November 27). The fall of the Berlin Wall and post-Yugoslav transition.
Retrieved from <https://biepag.eu/the-fall-of-the-berlin-wall-and-post-yugoslav-transition/>

